

ERRATA:

Student se speciálními vzdělávacími potřebami (znevýhodnění sluchovou vadou) Martin Pěnička odevzdal samostatně vypracovanou bakalářskou práci bez podpory asistenta. Vzhledem k uvedenému postižení bakalářská práce neodpovídala po jazykové stránce stanoveným požadavkům (stylistika i gramatika). Oba posudky doporučily práci k obhajobě pouze za podmínky přepracování práce jako errata. Formální i obsahová stránka práce zůstává nezměněna, nicméně rozsah jazykových oprav vyžaduje vložení celé práce včetně vyznačených oprav. Zvolené řešení alespoň částečně kompenzuje snížené komunikační dovednosti studenta se sluchovým postižením.

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Martin Pěnička

PRAHA 2013

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

Filmová a audiovizuální výchova

Film and audiovisual education

Bakalářská práce

Martin Pěnička

Vychovatelství

Kombinované studium

Vedoucí práce: PhDr. Ivo Syříšně, Ph.D.

PRAHA 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením **PhDr. Ivo Syřiště, Ph.D.**

V práci jsem použil informační zdroje uvedené v seznamu.

V Praze dne 6. 6. 2013

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Touto cestou bych velice rád poděkoval **vedoucímu své** bakalářské práce PhDr. **Ivo** Syříšti, Ph.D. za poskytování informací, dobré rady a inspiraci. Následné poděkování patří i respondentům, kteří mi poskytli nezbytné informace ke zhotovení bakalářské práce.

Tématem bakalářské práce je současná problematika filmové a audiovizuální výchovy. Práce seznamuje s počáteční historií kinematografie, cílem filmové a audiovizuální výchovy, přehledem dostupných škol, filmových festivalů a zařazením filmové a audiovizuální výchovy dle školního vzdělávacího stupně. Dále se zabývá propojeností daného předmětu s mediální výchovou a průzkumem mediální gramotnosti. Praktická část práce má ukázat filmovou a audiovizuální výchovu v praxi, ukazuje zájem dětí o tuto oblast a výsledky, které byly převzaty z uskutečněné praxe.

Klíčová slova: Filmová výchova, audiovizuální výchova, mediální výchova, film, audiovize

The overall topic of the thesis issues in the field of movie-based and audiovisual education. Thesis describes history of cinematography, film and audio-visual education's goals, available schools, movie festivals and categorization by education level. Furthermore the thesis illustrates relationship between given subject and media-based education and researches media literacy. Practical part shows film and media based education in practice and describes children's interest in this area based on real results.

Keywords: Film education, audiovisual education, media education, film, audiovisual

Souhlasím s půjčováním diplomové práce v rámci knihovních služeb.

OBSAH

1. Úvod.....	2
2. Teoretická část	4
2.1. Stručně o historii kinematografie.....	4
2.1.1. Historie vybraných filmových společností.....	6
2.2. Vymezení základních pojmů, profil filmové a audiovizuální výchovy.....	8
2.2.1. Vymezení základních pojmů a diskuse z perspektivy jiných autorů	11
2.3. Poslání filmové a audiovizuální výchovy.....	15
2.4. Mediální gramotnost.....	16
2.4.1. Charakteristika výzkumu.....	17
2.4.2. Průběh průzkumu	17
2.4.3. Kdo výzkum realizuje	18
2.4.4. Cíl výzkumu	18
2.4.5. Výběr příspěvků a výsledků z průzkumu.....	18
2.4.5.1. Předškolní věk.....	18
2.4.5.2. Mladší žáci a žákyně.....	19
2.4.5.3. Starší žáci a žákyně.....	20
2.4.6. Vybrané hlavní závěry ze studie.....	21
2.5. Filmová gramotnost.....	23
2.6. Vliv filmu na společnost.....	25
2.7. Kdy začít s filmovou / audiovizuální výchovou?	28
2.7.1. Mateřská škola.....	28
2.7.2. Základní škola	28
2.7.3. Gymnázium	29

2.8.	Vzdělávací oblast zakotvená v MŠMT	31
2.9.	Vzdělávání učitelů	32
2.10.	Subjekty zabývající se realizací filmů v České republice.....	33
2.10.1.	Aeroškola	33
2.10.2.	StudioFilm.....	33
2.10.3.	FAMU	33
2.10.4.	Creative Hill College.....	34
2.11.	Filmová kultura v České republice	36
2.11.1.	Filmové festivaly.....	36
2.11.1.1.	MFF Karlovy Vary	36
2.11.1.2.	Letní filmová škola	37
2.12.	Filmová výchova z mého pohledu	38
2.12.1.	Potřebné pomůcky pro zpracování filmu	38
2.12.2.	Vysvětlivky k pomůckám pro realizaci filmů a audiovize.....	39
2.12.3.	Proces filmové výchovy v informační výchově.....	41
2.12.3.1.	Plánování	41
2.12.3.2.	Příprava.....	43
2.12.3.3.	Realizace	43
2.12.3.4.	Promítání.....	44
2.12.3.5.	Hodnocení	44
2.12.3.6.	Propagace.....	44
3.	Praktická část	46
3.1.	Cíl práce.....	46
3.2.	Popis práce.....	46
3.3.	Metody.....	46

3.4.	Klíčové kompetence	47
3.5.	Program.....	47
3.6.	Výsledky a shrnutí	51
3.7.	Průzkum trhu	52
3.8.	Volitelný předmět	61
4.	Závěr	63
5.	Seznam použité literatury	64
6.	Přílohy.....	68
7.	Seznam zkratk	69

1. Úvod

Prostřednictvím bakalářské práce bych Vás chtěl seznámit s formou výchovy, která vystupuje pod označením „Filmová a audiovizuální výchova.“ Z názvu lze usoudit, že se jedná o široký pojem, který slučuje různé oblasti výchovy, jako je hudební, výtvarná, informační, dramatická výchova a další obdobné předměty. Filmová výchova je zároveň vyučovaným předmětem.

Důvodem výběru tématu byla myšlenka, která se spontánně zrodila při vycházce s dětmi z dětského klubu. Pro děti byl v dětském klubu zrealizován program na volné natáčení videa bez jakéhokoliv filmového scénáře. Děti se střídaly v natáčení kamerou v určitém časovém intervalu. Před kamerou si děti vyzkoušely své herecké dovednosti. Z této činnosti si děti odnesly pozitivní ohlas a sdílely svůj zážitek se svými rodiči, učiteli a s dalšími kamarády mimo dětský klub.

Zjistil jsem, že prostřednictvím pohyblivých obrazů získáváme odpověď na určitou otázku. Touto otázkou mohou být např. vztahy mezi dětmi a rodiči, mezi lidmi obecně a pod. Myslím si, že na každý problém můžeme najít vždy nějaké řešení. Buduje se vztah mezi výchovou a vzděláváním v širším a užším smyslu. Proplétáváme se do filmového světa obrazů a zvuků.

Bakalářská práce se pohybuje mezi různými vzdělávacími oblastmi, převážně estetickou, mediální, dramatickou a dalšími výchovami. Charakteristika je daleko problematičtější, než bychom očekávali. Můžeme nalézt klíčové slovo „filmová a audiovizuální výchova.“ Ta je stanovena v Rámcovém vzdělávacím programu, který pracuje hlavně v oblasti vzdělávání. Výchova se opírá o rozvoj komunikace a celkový rozvoj osobnosti. Umění, hudba a literatura pracují s tímto předmětem.

Práce si klade za cíl přenést myšlenku filmové a audiovizuální výchovy do reality, propagovat a vzbudit zájem škol, institucí a dalších zařízeních o výchovně-vzdělávací inovaci.

Vzhledem k tomu, že téma je příliš komplexní, budeme se zabývat jen důležitými věcmi, které jsou nepostradatelné pro rozvoj filmové a audiovizuální výchovy. Je to téma, které vyvolává nikdy nekončící debatu. Původně jsem chtěl výchovu a vzdělávání

pojímát odděleně, ale zjistil jsem, že samotná výchova bez vzdělávání nemá zjevný význam. Že obě tyto složky musí být propojené.

V praktické části práce jsou uvedeny metody a postupy, které jsem použil během své činnosti. Struktura filmové a audiovizuální výchovy je důležitá pro to, aby výchovně vzdělávací proces byl co nejspřádanější a omezil se výskyty problémů. Je to stejné jako s filmovým scénářem, který má dobře vymyšlená paradigmatá dramatické stavby.

2. Teoretická část

2.1. Stručně o historii kinematografie

Kinematografie vkročila do světa v roce 1895, dne 28. prosince, kdy **bratři Lumièreové, Auguste a Louis** v kavárně **Grand Café** v **Paříži** převedli své filmy prostřednictvím přístroje **nazvaného kinematograf**. Historický den znamenal dovršení dávné potřeby zachytit, ukázat a reprodukovat pohyb. **Než dosáhli svého úspěchu byla provedena řada experimentů a omylů**. Existovaly přístroje, které byly použity spíše k zábavným účelům. Do výzkumu byla zapojena celá řada vědeckých disciplín (fyziologie, optika, mechanika, chemie, fotografie). Spojením těchto oborů **konečně** dosáhli vědci **očekávaného cíle**. (1)

Kolem 19. století se řešily všechny technicky dostupné věci, které přispěly ke vzniku kinematografie. Zvláště vynález fotografie zachycující lidi, hmotné předměty, přírodu, krajinu atd. Počátek fotografie byla zásluhou dvou vědců, jako je Joseph Niepce a Louis Daguerre. **S pomocí fotografických snímků dělali Eadweard Muybridge a Etienne Jules Marey experimenty simulace pohybu**. Z toho byl vyvinut první přijímací přístroj, k němuž byla potřeba sehnat materiál, na který byly natáčeny obrazy, děje a situace. Zprvu se pracovalo s průhledným papírem, později na to byl nahrazen želatinovou emulzí, které zajistilo flexibilitu, dostatek citlivosti i omezení problémů. **Významným krokem byl vynález Emila Reynauda, praxinoskop**. (1)

Do historie kinematografie se **zapsal Thomas Alva Edison** s jeho přístroji. **Byl to kinematograf** (sloužil k natáčení) a kinetoskop (pohyb oživilých obrazů). V Německu **Max Skladanowsky** (1863-1939) se svým bratrem málem předběhl bratry Lumiéry. Bratři měli **připraveno** několik krátkých filmů, avšak nevýhodou byla frekvence 8 obrázků za sekundu, řešení systému dvou projektorů **nepřineslo požadovaný výsledek**. **Nakonec ke zdokonalení systému natáčení i promítání přispěli továrníci z Lyonu, August** (1862 - 1954) a **Louis** (1864 - 1948) Lumièreovi. (1)

Tito bratři promítali krátké filmy, jako je **Příjezd vlaků**, který se stal nejlepším dílem po technické stránce. Před promítacím plátnem **nastalo** zděšení a úlek diváků, poněvadž se obávali, že je vlak usmrtí přímo z pozadí promítacího plátna. (1)

Dalším zajímavým dílem Lumiérů je krátký žertovný film **Pokropený kropič**. **Jde o pokus** o hraný film. **Je zde humorná scéna, kdy** zahradník zalévá stromy **v parku, zatímco** chlapec přišlápne hadici tak, aby přestala voda téct. Zahradník se udiveně podívá na hadici, v tom okamžiku povolí chlapec hadici a proud vody vstříkne **zahradníkovi** do obličeje. (1)

Bratři Lumièrové zjistili, že se nevydají směrem **jaký určil** Pokropený kropič, ale vydají se cestou **zachycování skutečnosti**. Jejich kameramani natočili mnoho děl, **která** se spíše považují za dokumentární (cestopisné, reportáže, aktuality...). (1)

Dalším průkopníkem kinematografie se stal Francouz - **Georges Méliès** (1861 – 1938), majitel pařížského divadla, herec a specialista na kouzelnické výstupy. Při návštěvě **projekce** filmů u bratrů Lumièrových zjistil, že jsou **další** možnosti při manipulaci s přístrojem. Experimentoval tak dlouho, dokud neobjevil triky a efekty jako **jsou** stop-trik, zrychlené či zpomalené záběry, prolínačky, dvojexpozice, masky. Výsledky jeho objevů můžeme vidět ve filmu **Zmizení dámy z roku** 1896. **Do roku 1913 natočil několik stovek filmů**. **Mezi nejslavnější díla patří** **Cesta na měsíc, Cesta do nemožna, 400 d'áblových kousků, Dobyť pólu a Ježibaba**. (1)

Nesmí být opomenuta **ani** historie české kinematografie, která hraje ve střední Evropě **důležitou roli od svého počátku do současnosti**. Nejvýznamnějším představitelem české kinematografie byl **Jan Kříženecký** (1868 – 1921), fotograf, zaměstnanec pražského stavebního úřadu a člen Klubu fotografů – amatérů. Koupil si se svým přítelem Josefem Pokorným Lumièrův přístroj, který obsahoval kameru, projektor i filmový materiál. První promítání filmů se konalo na výstavě architektury a inženýrství, která si kladla za cíl ukázat **soudobé** technické a vědecké dovednosti. Ve výstavě předváděli **filmy** zakoupené u Lumièrů, **brzy však vytvořili první české filmové snímky**. **Z dílny** Jana Kříženeckého můžeme **zmínit** filmy jako **jsou** **Purkyňovo náměstí na Královských Vinohradech, Polední výstřel z děla na baště sv. Tomáše a Svatojánská pouť v československé vesnici**. **Na** výstavě byly lidmi **oceněna** díla jako **jsou** **Výjev z lázní**

žofínských, Voltýžování jízdního odboru Sokola pražského a další. Na výstavišti vznikly rukou Kříženeckého 3 filmy inspirované Lumièry: Výstavní párkař a lepič plakátů, Biřtlářova nehoda u Nesmysla a Švábovo zmařené dostaveníčko. Hlavním hercem skečů byl Josef Šváb Malostranský, který hrál zároveň v lidovém divadle. (1)

Z důvodu finančního nedostatku nemohl Kříženecký ve své filmové práci pokračovat, nepravidelně se jí věnoval zhruba do roku 1910. Mezi další díla patří například Nejlepší číslo, Pátý všesokolský slet, Průvod sokolstva, Jarní sen starého mládence. (1)

2.1.1. Historie vybraných filmových společností

Filmové společnosti mají svůj historický význam, poněvadž i ty spolupracovaly na budování filmové zábavy. Bez jejich spolupráce by nevznikla celosvětová historie kinematografie.

Warner Bros. Pictures, Inc. - první filmy začali produkovat v roce 1912. Po šesti letech na to vznikl Hollywood. První americká filmová společnost **Warner Bros** oficiálně vznikla kolem roku 1923. Warnerovi bratři získali společnost Vitagraph Company, která umožňuje distribuovat filmy přímo do kin. Roku 1926 zakoupili Vitaphone. Systém od Vitaphone byl schopný synchronizovat zvuk s obrazem. Díky tomu systému přivedli do kin zvuk. Prvním filmem ve spojení se zvukem byl Don Juan. Počátkem třicátých let získali dvě společnosti, **Stanley Company** a **First National Pictures**. První zmíněná společnost, **Stanley Company**, vlastnila více než 250 kin, druhá společnost, **First National Pictures**, spravovala obrovské filmové ateliéry v kalifornském Burbanku. Společnost vyrobila kolem patnácti set filmů. Příkladem je zajímavý film Little Caesar (Malý Cézár) z roku 1930, který se řadí do krimi žánru. Dalšími filmy jsou např. 42nd Street (1933), Casablanca (1942) atd. (2)

The Walt Disney Company je jednou z největších animačních a zábavných společností na světě. Založili ji bratři Walt a Roy Disneyovi dne 16. října 1923 jako původní animované studio **Disney Brothers Studio**, poté Walt Disney Productions. Stalo se jedním z největších hollywoodských studií vedle společnosti Warnes Bros. První nejznámější kreslená postavička od studia Disney je Mickey Mouse, oficiální maskot celé společnosti The Walt Disney Company. Poté přibýly další kreslené postavičky,

jako je třeba Kačer Donald, pes Pluto a nešikovný Goofy. K filmům, které společnost Walt Disney vytvořila, patří např. Sněhurka a sedm trpaslíků, Pinocchio, Bambi, Alenka v říši divů, Petr Pan a další. (3)

Barrandov Studios

Oficiální výkop základů byl proveden 23. listopadu 1931 a první filmovací den připadl už na 25. leden 1933, kdy se ve zbrusu nových ateliérech začal točit snímek režiséra Innemanna "Vražda v Ostrovní ulici". Hlavním projektantem studia se stal již osvědčený a ve filmové branži zběhlý Max Urban, s nímž na interiérech a ateliérových prostorách spolupracoval architekt Ritterhain. V projektu využili nejnovějších zkušeností zahraničních filmových výroben a podařilo se jim tak vytvořit ve své době nejmodernější filmové ateliéry v Evropě. V roce 1939 prošla studia těžkým válečným obdobím, pod tlakem Němců museli změnit název na PragFilm (1941 - 1945). Za války bylo natočeno 82 filmů. Za války byly také postaveny 3 ateliéry zvané jako Nové haly. Po válce v roce 1945 se ateliéry vlastníkům už nevrátily. Miloš Havel se usadil v Mnichově a do vlasti se nevrátil. Po roce 1948 vládním nařízením byl zřízen znárodněný Československý státní film. Barrandov se stal nejdůležitější základnou obnovené národní kinematografie. Po okupaci v roce 1968 moc významných filmů nevzniklo. Tvorbu na Barrandově zachraňují filmy pro děti a mládež, kterým se daří uniknout ze světa zatíženého rudou ideologií. (4)

Mezi Barrandovské filmy patří např. „Obchod na korze“ (1965, režie Jan Kadar a Elmas Klos), „Ostře sledované vlaky“ (1966, režie Jiří Menzel), „Lásky jedné plavovlásky“ (1965, Miloš Forman), „Hoří, má panenko“ (1967, Miloš Forman) a Amadeus (1984, Miloš Forman). Tyto filmy byly nominovány na Oscara za nejlepší filmy. (4)

Dále byly v USA na Oscara nominovány filmy, jako je „Vesničko má středisková“ (1987) od režiséra Jiřího Menzla a snímek pozdějšího držitele Oscara za film Jana Svěráka „Kolja“ a „Obecná škola“. (4)

Barrandov Studio nadále zůstává místem, které láká domácí i zahraniční filmaře. Vždyť se do ateliérů navracejí, ať jsou odkudkoli, již osmdesát let. (4)

2.2. Vymezení základních pojmů, profil filmové a audiovizuální výchovy

Definování pojmu „filmová a audiovizuální výchova“ je složitá věc, o přesnou definici se usiluje již dlouhou dobu. Jsme v situaci, kdy neexistuje filmová a audiovizuální výchova. České školství prozatím není připraveno na celkové začlenění filmového vzdělávání, chybí metodika, učebnice a zkušenosti učitelů. Vzdělávání učitelů není stále zajištěno, proto se hledají vlastní možnosti, dokonce jsou otevřené akreditované programy, které jsou zajištěné různými institucemi. Dnes se „filmová a audiovizuální výchova“ prezentuje jako podmnožina mediální výchovy. Mediální výchova je hodně propojitelná s tímto oborem, převážně po stránce audiovizuální. (5)

V zahraničí je situace daná tak, že se filmová výchova postupně oddělovala od mediální výchovy. Na základních školách se učí psát aktuální zprávy, zaznamenávat zvukový záznam rozhovorů lidí, učí se fotit, používat videokameru na různé aktuality, které se zrovna dějí kolem nás. Nebo vytvářejí amatérské pořady inspirované televizním vysíláním.

Prvním faktem je, že filmová výchova se objevuje v několika předmětech či vzdělávacích oblastech. Každá škola či mimoškolní zařízení má svůj vlastní úhel pohledu na koncepci filmové a audiovizuální výchovy.

Druhým faktem je, že se lidé dívají většinou na audiovizuální díla jako diváci, nikoliv jako tvůrci. Když se jen dívají, proč ještě neuvažují nad tím, že by chtěli natočit nějaký zajímavý film nebo audiovizuální dílo? Na internetu, hlavně na video serveru Youtube, najdeme audiovizuální díla, například návody na nějakou konkrétní techniku, na to, jak zvýšit prodej produktu a další věci, které jsou vhodné a poučné pro děti a mládež. Talentované děti natáčejí a zveřejňují kvalitní audiovizuální díla, která jsou přínosná i pro dospělé. Na druhou stranu můžeme nalézt řadu videí, které nemají vůbec žádný smysl.

Snahy o zavedení filmové a audiovizuální výchovy jako vyučovacího či výchovného předmětu se začaly projevovat zhruba v 60. letech 20. století. Prostřednictvím přínosné a poučné knihy „Filmová estetická výchova“ se autor knížky Boris Jachnin zmiňuje o filmové výchově po stránce estetické. (6)

Výchova byla řešena spíše prostřednictvím umění. ⁽⁶⁾ V této době se měla stát pro základní školy a střední školy součástí běžného a všeobecného vzdělání. Velké zdržení ohledně filmové estetické výchovy **nastalo** kvůli totalitnímu režimu. Režim umožnil médiím manipulovat s názory lidí prostřednictvím novin či televize. Uběhlo **více než 50** let, o filmové výchově po stránce estetické se hovoří obdobně. Po pádu **komunismu média** ožila více než v minulosti.

*„Otázka, která se přímo nabízí, je, zdali je vůbec reálné vyhradit, filmu a audiovizuálním **dílům ve škole** nějaký čas, kterého je už tak málo? Jenže v dnešní době se audiovizuální díla a média vůbec ignorovat nemůžou a snad to ani nejde, jelikož jsou tak moc protkaná současnou společností.“* ⁽⁷⁾ Z toho je patrné, že nelze s tímto příspěvkem jinak, než souhlasit. **Mediální výchova usiluje** o to, aby žáci **nespadli do útrob** negativních hodnot, které jsou ovlivněné právě **médií**. Novináři se snaží lidem vnutit, aby daná informace byla **přijata** jako pravdivá.

Filmová výchova – neboli „výchova filmem“, je nástrojem. Řeší se obsah filmu. Linda Arbanová z **Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy** sdělila, že: *„...samozřejmě se nedá od filmu oddělit jeho obsah, sdělení, ale řeší se zejména to, jak je tento obsah sdělován, proč je sdělován tak a ne jinak, jak spolu obsah a forma souvisí, jak ve filmu vzájemně souvisí obraz a příběh....“* (8). Žáci se zabývají pomocí pedagoga analýzou filmu a **diskutují** o jednotlivých složkách filmu. Prostřednictvím **rozboru** filmu žáci sdělují libovolné **názory**, příběhy, své pocity a podobně. Jsou řešeny konkrétní role (scénárista, střihač, kameraman...) při realizování filmu.

Audiovizuální výchova – *„audiovizuální výchova s mediální jistě souvisí, avšak zabývá se pohyblivým obrazem jakožto zejména tvůrčím nástrojem pro potřeby vlastního vyjádření žáka (tvorba – nutnost znát základní vyjadřovací prostředky filmu/pohyblivého/digitálního obrazu a jejich účinek), a také jako dílem, které je uměleckým sdělením autora (interpretace – co, jak a proč autor dílem sděluje, jak to na mě působí a jak to působí na ostatní, v čem se shodneme a v čem ne, z jakého důvodu.)“* (8). Audiovizuální je chápáno jako zvukově obrazové dílo, příkladem jsou výukové filmy, které mají pomoci žákům při vzdělávání v určitém předmětu, respektive **jsou** pomůckou při řešení různých **úkolů ve školních předmětech** (matematika, dějepis, literatura a další předměty). **Do výuky můžeme** zařadit dokonce televizní pořady

sdělující aktuality a dění v ČR, dokumentární filmy, školní audiovizuální projekt pod mediální výchovou a další odvětví, které souvisí přímo s audiovizuální výchovou.

2.2.1. Vymezení základních pojmů a diskuse z perspektivy jiných autorů

Diskuse, která řeší vztah filmové a audiovizuální výchovy, nebyla stále ukončena. Je otevřenou kapitolou, která se řeší poměrně dlouhou dobu. Autoři v RVP diskusi se snažili o zavedení definic a určení podstaty filmové a audiovizuální výchovy. Nemají zpracované cíle, ani obsah této výchovy. Níže uvedené texty jsou vybrané citace různých autorů, které se opírají o vymezení filmové a audiovizuální výchovy.

Petr Pláteník

„S nastupujícím RVP ZV a v něm obsažené položky průřezového tématu Mediální výchova nabízí se možnost směřovat k perspektivám mediální výchovy minimálně v intencích některých zahraničních příkladů. Nestačí ovšem jen vydat nový kurikulární dokument, který nabádá k začleňování prvků mediální výchovy do výuky. Nezbytné je přesnější vymezení povahy mediální výchovy a její obrysové náplně. Nemusí jít přímo o direktivně vydávané dokumenty, ale o jistou formu metodických pomůcek, učebních textů a rozhodně by věci výrazně přispěla vhodně zhotovená učebnice. Na druhou stranu je nutno co v nejbližší době započít se systematictější přípravou budoucích učitelů. Tzn. že by měly být v prvním sledu ustanoveny na pedagogických fakultách minimálně (povinné!!) semináře věnované problematice mediální výchovy. O jejich zařazení a podřízení určitým specializacím by měla být vedena diskuse v souladu s ujasňováním pozice mediální výchovy ve výuce.

Co se týče náplně filmové (audiovizuální) výchovy, je nutno opět přihlédnout k zahraniční zkušenosti. Filmová (audiovizuální) výchova jako plnohodnotný předmět věnující se ve stejné míře základům filmové teorie, historie, popřípadě kritiky je za dané situace jen zbožným přáním. V první řadě je nutné vést žáky, a to od nejnižšího věku, ke schopnosti vnímat a kriticky přijímat audiovizuální dílo, což, jak dokazují mé zkušenosti, nedovedou mnohdy ani někteří studenti na sekundárním a terciárním stupni školství. A na vině není samozřejmě jejich inteligenční potenciál, ale nedostatečný rozvoj takovýchto schopností, jimž doposud nebyla věnována takřka žádná pozornost. Proto musí být obsah filmové (audiovizuální) výchovy úměrně odstupňován podle

dosaženého věku a schopností a spíše než kvalitativní zřetele by měl být brán v potaz edukativní potenciál jednotlivých filmových děl.“

Řčeno poněkud anachronní terminologií, filmová (audiovizuální) výchova v globální perspektivě (tzn. na všech základních a středních školách) představuje až určitou nadstavbu zvládnutí mediální gramotnosti a tzv. kritického čtení.“ (9)

Martin Čišecký

„Výchovy s posláním rozvoje tvořivosti není nikdy dost. Hudební, výtvarná, dramatická i mediální - tam všude by měla být oáza a jakýsi kontrast k tomu výkonovému běsnění kolem. Ale - aby Váš výchovný předmět měl prestiž a autoritu u kolegů je třeba výkon pěstovat i tady! Bohužel. A tak se mi zdá, že komunikace o nové výchově by měla předcházet i velmi věcná kritika stavu tvořivosti ve výchovách jako předmětech i v dalších oborech.

Více než filmová výchova na školách chybí tvořivá výchova. Předmět, který by otevíral nové možnosti žáků v pohledu na věci, situace, dával by jim možnost interpretace tím, čím jsou svoji kreativitu nejlépe schopni realizovat. A současně by mohli nalézt i možnosti nové.

A teď klíčová otázka: kdopak by tvořivou výchovu učil? Který kantor dokáže propojit možnosti mluvené interakce, vedení brainstormingových aktivit, vizualizace, práce v materiálu, organizování a vedení tvořivých projektů? Kdo by chtěl vyskočit z kruhu?“ (9)

Z toho příspěvku lze usoudit, že je potřeba se usilovně zamyslet nad tím, jak bude filmová a audiovizuální výchova pojmána. Je otázkou času, než vybudujeme hodnotnou výchovu, která je přínosná jak pro vychovatele - učitele, tak i pro žáka. Je zřejmé, že se jaksí oddaluje tvořivost žáků. Toto oddalování je způsobené novými technologiemi v současnosti. Autor práce pozoroval na pedagogické praxi při jedné činnosti, jak se první polovina dětí zapojuje do činnosti, druhá polovina ustupuje a raději se budou věnovat technologii, kterou drží právě v ruce (například mobil, tablet...).

Jan Slavík

„Vzdělávací oblast Umění a kultura se zdá být nejpřirozenějším východiskem pro zabezpečení nejenom sjednocující prožitkové kvality zážitků, která je tolik důležitá pro motivování i pro kultivaci hodnotových preferencí žáků (nedovedu si totiž představit, že by se tento předmět měl proměnit jen v suchý výčet poznatků bez propojení s přirozenou zkušeností a postoji žáků nebo studentů). Ale současně umožňuje reflexi spojenou s analytickým pohledem a přístupem - vždyť umění kolem sebe soustřeďuje kritickou pozornost celé řady disciplín, které se jeho analýzami zabývají z mnoha různých stran.

Pro ilustraci stačí připomenout stále běžnější vazby mezi filmy a počítačovými hrami, se kterými děti a mládež běžně zacházejí. Z pohledu tvorby jde o součinnost celé řady specialistů. Avšak z pohledu diváka, a nejenom již diváka, ale aktivního uživatele, který se během hry sám aktivně podílí na utváření příběhu, ústí rozmanitost do jednoty uceleného zážitku, jehož složité pozadí mu zůstává utajeno.“ (9)

Jan Slavík utvořil definici filmové výchovy jako **oblasti** umění a kultury ve spojení se zážitkem. Pomocí hry vytváří příběh, který žáci uznají za **vhodný a zajímavý**. Dále by měli žáci aktivně analyzovat film.

Je vidět, **že jednotliví odborníci dochází k různým definicím, v něčem se shodují,** v opačném případě se však dostávají do sporů, jak má být vedena teorie, jaká má být filmová výchova, jaké mají být hodnoty (životní, sociální...), jaké jsou cíle a další důležité věci, které jsou nezbytné pro výchovu a vzdělávání žáků.

Diskuse byla přejata ze setkání k filmové výchově v rámci Ministerstva kultury České republiky z dne 10. února 2011 z odboru médií a audiovize. Níže **uvedená** diskuse řeší odpovědi na otázky: *“V jakém vztahu jsou filmová, audiovizuální a mediální výchova? Jaký je rozdíl mezi filmovou výchovou a výchovou filmem? Jak by měla vypadat ideální podoba filmové / audiovizuální výchovy?*

Filip Kršíak

„Jestliže využijeme definici RVP - tak filmová/ audiovizuální výchova spojuje především interpretaci s tvorbou (a s percepcí), obojí funguje v součinnosti - tvorba umožňuje

interpretaci a interpretace umožňuje tvorbu a nezáleží, v jakém pořadí se vyučuje. Celé propojení filmu a audiovize by mohlo hlouběji zasahovat do dalších školních oblastí, nebyť pouze apendixem, ale pevnou pojmenovanou součástí - aby se film a audiovizuální tvorba staly významově autonomním průřezovým tématem.

Metodika by měla být rozvíjena cílenou finanční i poradenskou podporou, která by měla být v součinnosti s institucionálním zaštitěním.

Dělení na školní a mimoškolní vychovávání - toto dělení je často tak trochu formální. Ideální není rozdělovat tyto činnosti, ale spíše umožnit rozvoj těchto činností samostatně i ve spolupráci (jednoznačně nedělit finanční podporu na školní a mimoškolní, ale umožnit společnou podporu).“

„Ideální F/AV - je taková, která není zatěžována pouze historií filmu, ale historie je její součástí. Filmová výchova se soustředí na film - film je ústřední a jeho složky nelze degradovat na doplněk něčeho jiného, oproti tomu výchova filmem se více podobá mediální výchově. Tedy tomu, že film přestává být nahlížen z hlediska estetického, ale více z pohledu funkční využitelnosti (i když to nevylučuje kritický přístup). Jestliže použijeme film v hodině českého jazyka a literatury jako rovnocenného partnera literární předloze, jednalo by se o ideální propojení filmové výchovy a výchovy filmem, jestliže však film poslouží pouze pro ilustraci příběhu, jednalo by se o výchovu filmem.“
(10)

Z mé perspektivy se mi jeví úsudek Filipa Kršiaka jako pozitivní. Tvorba umožňuje interpretaci životního příběhu a projev fantazie daného člověka. **Filmová a audiovizuální výchova mít** by měla výchovně vzdělávací plán v jakémkoli pořadí, ale musím dodat, že musí být **promyšlený**, aby nedošlo k náhlému úpadku filmové a audiovizuální výchovy. Zajímavé je také propojení filmu s literární předlohou, **což je vhodné** pro druhý stupeň základní školy.

2.3. Poslání filmové a audiovizuální výchovy

Je to stejné jako učit se číst, psát, mluvit a počítat. Stejně i film má svou řeč, respektive nejlépe zní **dvouslovný termín** „filmová řeč“.

Film přispívá k formování osobnosti daného žáka, vyjadřuje různorodé i stejnorodé myšlenky, rozšiřuje žákovo vzdělání a citově ho obohacuje v dostatečné míře, v opačném případě může směřovat k úpadku lidských hodnot. Filmová výchova plní poslání tím, že žákům pomáhá pochopit film jako **umění, zákonitosti** filmového umění i analyzovat jednotlivé složky filmu. To vše je realizováno prostřednictvím promítáním filmů, zkušeností diváků i tvůrců, přednáškami, **úvahami** a rozbory filmů, natáčením filmů atd. ⁽¹¹⁾

Podle autora Martina Čiháka je filmová výchova definována krátkou a přitom údernou větou: „*Filmová výchova je záměrné setkávání učitele a žáka s cílem vnitřní proměny obou. Nic menšího si za cíl filmová výchova nesmí klást!*“ (12). Jako doplněk k tomu vymezení **nutno dodat**, že se vztahuje i na diváky. Znamená to, že cílem filmové výchovy, je uspokojení nejen jednotlivých žáků a učitele, ale i samotných diváků. Divák (např. zákonný zástupce) dává zpětnou vazbu jak žákovi, tak i učiteli. Divák sdělí klady i **zápory filmu, které zpracuje** v průběhu filmové výchovy. **Názory** publika přispívají ke zlepšení filmového projektu.

Audiovizuální výchova přímo souvisí s **předchozím odstavcem**. Klade si za cíl rozvíjet hlavně jazykové a komunikační dovednosti. Žák se učí vystupovat před kamerou a **procvičuje** různé věci (**komunikaci, gesta, artikulaci**...), které mu nabízí přímo mediální výchova.

V jiných zemích jsou zavedené různé modely filmové estetické výchovy, které mají jasný cíl, metody, charakteristiku, problematiku, řešení a plán. Někde dávají přednost začlenění do školních osnov, jinde převažuje praxe filmových klubů jako druh zájmové činnosti.

2.4. Mediální gramotnost

Mediální gramotnost je zkráceně definovaná jako: „*schopnost a kompetence racionálně vyhledávat, analyzovat, objektivně a s odstupem hodnotit a i pomocí komunikační techniky dál předávat sdělení a informace z médií (novin, rozhlasu, televize, internetu)*“⁽¹³⁾.

Rámcový vzdělávací program pro základní **vzdělávání mediální** gramotnost definuje takto: „*Mediální gramotnost zahrnuje jednak osvojení si některých základních poznatků o fungování a společenské roli současných médií (o jejich historii, struktuře fungování), jednak získání dovedností podporující poučené, aktivné a nezávislé zapojení jednotlivce do mediální komunikace. Především se jedná o schopnost analyzovat nabízená sdělení, posoudit jejich věrohodnost a vyhodnotit jejich komunikační záměr, popřípadě je asociovat s jinými sděleními.*“⁽¹⁴⁾.

Z obecné definice lze vyčíst, že mediální gramotnost představuje skupinu znalostí a dovedností, které jsou nutné pro práci **s médii** spolu s kritickou soudností k dané informaci vycházející z médií. Učitelé mediální výchovy by se **měli snažit tento cíl** usilovně naplnit a tím způsobem předejít mediálním manipulacím.

Cemes, tedy centrum pro mediální **studia, se** zabývá **výzkumem** úrovně mediální gramotnosti obyvatelstva do 15 let. Působí v rámci Katedry mediálních studií Institutu komunikačních studií žurnalistiky Fakulty sociálních věd (FSV) již od roku 1996 prostřednictvím finančního grantu MŠMT na podporu vědecké činnosti. Zpráva se týká stavu mediální gramotnosti v České **republice**. Ve **zprávě se** uvádí, že: „*Mediální gramotnost se týká dovedností, znalostí a porozumění, které spotřebitelům umožňují efektivní a bezpečné využívání médií. Mediálně gramotní lidé by měli být schopni provádět informovanou volbu, chápat povahu obsahu a služeb a být schopni využívat celé šíře příležitostí, které nabízejí nové komunikační technologie. Měli by být schopni lépe chránit sebe a své rodiny před škodlivým nebo urážlivým obsahem.*“. Klade se důraz na „efektivní a bezpečné užívání médií“, **které** představuje pojetí mediální gramotnosti jako příslušnost, která prohlubuje maximalizaci využívání médií k vlastnímu uspokojení. „*Podstatou efektivního a bezpečného využívání médií je v pojetí citovaného dokumentu „informovaná volba“ a „porozumění povaze obsahů a*

služeb“, které média nabízejí. Z toho plyne, že klíčovými parametry mediální gramotnosti jsou informovanost o povaze obsahů a služeb nabízených médií a porozumění těmto obsahům a službám.“. Mediální gramotnost se pokládá za jeden ze základních podmínek aktivního a kompletního občanství za prostředek k prevenci a utlumení rizik vyloučení ze společnosti života. ⁽¹⁵⁾

Průzkum se zabýval zjišťováním úrovně mediální gramotnosti v dětské populaci, zejména v měřítku mediální výchovy. Soustředili se právě na níže uvedené body:

- 1.1 Informovanost uživatelů (v tomto případě dětí a skrze jejich limity a podporu jejich uživatelského chování i rodičů), tedy efektivitu a užívání médií, včetně rodičovské kontroly dětského užívání médií (zvláště televize).*
- 2.1 Porozumění mediálním obsahům, tedy vnímání a výklad vybraných mediálních obsahů dětmi s důrazem na zpravodajství, reklamu a počítačové hry.*
- 3.1 Bezpečnost užívání médií s důrazem na média „nová“ (zvláště mobilní telefony a osobní počítače).*
- 4.1 Zkušenosti s riziky související s užíváním médií. ⁽¹⁵⁾*

2.4.1. Charakteristika výzkumu

V rámci šetření se realizují řízené rozhovory se šesti osmičlennými skupinami dětí v ČR (dvě skupiny tvoří předškoláci, dvě skupiny žáci prvního stupně ZŠ, dvě skupiny žáci druhého stupně ZŠ). Výzkum je anonymní a probíhá v souladu s etickými i právními zásadami spojenými s realizací výzkumného šetření. Z těchto zpráv se získává výsledná zpráva, která je předána RRTV. ⁽¹⁵⁾

2.4.2. Průběh průzkumu

V určený den a v určeném čase se vybrané děti scházejí ve vybrané místnosti ve škole, kde se uskutečňuje skupinový 45 minutový rozhovor. Na realizaci se podílejí vyškolená moderátorka, technik, koordinátor výzkumu a zástupce školy z řad pedagogů či výchovných poradců. Otázky jsou přizpůsobené podle věku skupin. Záměrem výzkumu je získat od dětí spontánní odpovědi. Pro děti by to mělo být příjemné a zábavné. Někdy

to bývá pro děti nepříjemné a děti nesmějí být k odpovědi nuceni, v případě, že se k dané otázce nechtějí vyjádřit.⁽¹⁵⁾

2.4.3. Kdo výzkum realizuje

Výzkum se zpracovává na základě požadavků a zadání Rady pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV) Centrum pro mediální studia Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze (CEMES UK FSV). Centrum se zaměřuje na výzkumnou činnost v oblasti médií, v dlouhodobém časovém intervalu se zabývá aktivitami, které přispívají k mediální výchově a k rozvoji mediální gramotnosti. Na výzkumu pracuje vysokoškolský tým.⁽¹⁵⁾

2.4.4. Cíl výzkumu

Cílem výzkumného šetření je zmapovat jakou funkci hraje média ve skupině dětí do patnácti let. Výsledky mají posléze podotknout, jak děti rozumí médiím, jak často a za jakým účelem používají daná média, zda ví, jaká jsou rizika spojená s užíváním médií a naopak, jak mohou děti různými způsoby využívat aktivně média.⁽¹⁵⁾

2.4.5. Výběr příspěvků a výsledků z průzkumu

Výsledky z průzkumu se týkají dětí do patnácti let. Zajímavosti a výsledky jsou rozdělené do různých věkových kategorií. Z důvodu velkého množství zpráv obsaženého na stránkách RRTV byly vymezeny pouze otázky týkající se televize jako určeného druhu médií.⁽¹⁵⁾

2.4.5.1. Předškolní věk

U dětí v předškolním věku jako konzumentů médií převažuje velký zájem o televizi, hlavně o pohádkový žánr, poté sledování obsahů jiného typu, jako jsou zprávy, filmy (průměrné americké), magazíny, sport a další pořady. Výsledky jsou uváděné na základě odpovědí na položené otázky.⁽¹⁵⁾

Otázka: Co sledujete ve zprávách?

„Počasí.“ (6 let, dívka v předškolním věku)

Dříve byla na prvním místě sledovanost Večerníčku vysílaného kanálem Česká televize, v současné době podle výsledků studií převažuje zejména animovaná pohádka na jiném kanálu – TV Barrandov. Zatímco rodina řeší jinou věc, než je televize, je rodičům jedno, jestli se dětidívají na média, jako je právě televize. V běžném životě se můžeme také setkat s dohadováním mezi sourozenci. Ti se často chtějí dívat na filmy, o které je zájem, na odlišných kanálech se stejným vysílacím časem. Nejlepší bývá podle rodičů vybavenost v domácnosti s více televizory opatřené novou technologií DVB. Děti v předškolním věku znají přítomnost rodičovské kontroly nastavené v televizním zařízení kvůli filmům, které jsou vysílány právě v nočním časovém intervalu. ⁽¹⁵⁾

Otázka: Co rodiče nechtějí, abyste viděli?

„Třeba filmy v noci.“ (6 let, hoch v předškolním věku)

„Že někdo umřel třeba...“ (5 let, dívka v předškolním věku) ⁽¹⁵⁾

2.4.5.2. Mladší žáci a žákyně

Je faktem, že televize je rovnocennou alternativou počítače. V podstatě se jedná o platformu, která se podobá počítači. Počet televizních zařízení odpovídá počtu členů v domácnosti. Je to chápáno rodiči jako standard.

„My máme tři (pozn. televize). My máme ještě starší sestru, ta má v pokoji, my taky, a pak máme ještě jednu.“ (9 let, dívka na prvním stupni ZŠ)

„Když se rodiče dívají na televizi, tak já se většinou dívám taky, protože my máme v domě tři televize. My jsme si to rozdělili tak, že jedna je moje a sestry, druhá je mamky a třetí je tatky.“ (8 let, hoch na prvním stupni ZŠ)

Rodiče se snaží dětem rozdělit čas na hlavně volnočasové aktivity dítěte, učení a sledování televize. Zajímavé jsou následující odpovědi, které s tím přímo souvisejí.

„Já můžu koukat na televizi, ale musím mít nakrmený zvířata a uklizeno v domě.“ (9 let, dívka na prvním stupni ZŠ)

„My si třeba přes den uklidíme, když prší, a pak si večer třeba pustíme tu pohádku, když máme všechny povinnosti splněný“ (10 let, dívka na prvním stupni ZŠ)

Odpovědi ukazují také na zdravotní rizika způsobená častým sledováním televize. Níže uvedené odpovědi se právě toho týkají. Obvykle bývají i úsměvné.

„Máma nechce, abysme se koukali na televizi, protože říkala, že to škodí očím“ (10 let, dívka na prvním stupni ZŠ)

„Máma říká, že abych nebyla tlustá, tak mám jít radši ven, si hrát se psem. Ale von mi stejně podrazí nohy“ (8 let, dívka na prvním stupni ZŠ)

Rodiče se snaží regulovat typy sledovaných televizních pořadů a užívání jiných médií, zejména omezením takových filmů, které by mohly u dětí vyvolávat úzkost.

„...protože je to strašidelný...“ (8 let, dívka na prvním stupni ZŠ)

„Já se nemůžu dívat na všechno, kde je hodně krve. Protože mně je pak v noci blbě a nemůžu spát“ (9 let, dívka v prvním stupni ZŠ)

Objevují se také inspiraci vyvolané násilím ve filmových scénách. Podle mého názoru to vypadá, že je to názor, který už řekl někdo z rodičů.

„Já se nemůžu dívat na pořady, kde se třeba zabíjí, protože aby to pak bráchové nedělali“ (10 let, dívka na prvním stupni ZŠ)

Rodiče se snaží nahradit sledování nevhodných filmů vhodnějšími televizními pořady, které přispívají k výchově a vzdělávání (např. vědomostní soutěž Bludiště na ČT 1, dokumentární filmy...). Popřípadě podporují nějakou zájmovou činnost u dětí.

„Mně vlastně doporučili ty dokumenty, že se něco dozvím o zvířatech“ (8 let, dívka na prvním stupni ZŠ)

Zajímavý postřeh: „Někdy mi táta řekne, abych se šel podívat, že se to zapíše do dějin, že se třeba dva cyklisti předbíhali před cílem“.

(9 let, hoch na prvním stupni ZŠ)⁽¹⁵⁾

2.4.5.3. Starší žáci a žákyně

V domácnosti mají počet televizních zařízení, který odpovídá počtu rodinných členů. Je to chápáno jako běžný standard. I ve starším věku mají sourozenci potřebu se dohadovat o volbě programu, kde se právě promítá oblíbený film či pořad.

„Spíše se dohadujeme se sestrou, naši mají dole televizi, my další u sebe, tak se musíme podělit.“ (12 let, hoch ve druhém stupni ZŠ)

Postupem času se děti dostávají ke kritickému přístupu, respektive mají svůj vyhraněný názor na danou věc, kterou sledují rodiče. Je vidět, že mají k danému vizuálnímu dílu averzi. Dochází k mezigeneračním rozporům.

„Třeba proto, že je to nudný, tak proto“ (12 let, hoch na druhém stupni ZŠ)

„Třeba Pošta pro Tebe“ (13 let, hoch na druhém stupni ZŠ)

Popřípadě můžeme dostat odpovědi ohledně erotického obsahu, který je považován rodiči za velmi škodlivý a nevhodný.

„No tak třeba nahý ženský“ (13 let, hoch na druhém stupni ZŠ)

„Protože tam jsou věci, které bysme ještě neměli vědět“ (12 let, dívka ve druhém stupni ZŠ)

Oproti mladšímu věku přibývá také volnosti ve volbě pořadu či filmu.

„Mě už posuzují tak, že už mám větší rozum, tak že to musím vědět sám, na co se můžu dívat, a na co ne“ (12 let, hoch na druhém stupni ZŠ)

Vzhledem k vyššímu věku žáků mají žáci tendenci se vzdělávat prostřednictvím televize, které mají výchovně vzdělávací hodnotu.

„Na nějaký dokumenty třeba. Něco o památkách“ (12 let, dívka na prvním stupni ZŠ)

„No, třeba o přírodě“ (13 let, hoch na druhém stupni ZŠ) ⁽¹⁵⁾

2.4.6. Vybrané hlavní závěry ze studie

Vybrané závěry ukazují současnou problematiku mediální gramotnosti a celkový souhrn, který vychází z výsledků.

- „Dominantním médiem v rodině zůstává televize, ale pomalu se ztrácí spojení televizního programu a televizního přijímače, neboť jeho funkce přebírá počítač a „přístroj“ a „obsah“ se od sebe oddělují i v přístupu mladých uživatelů.“
- „Představy dětí v předškolním, mladším školním i starším školním věku o roli a obsahu zpravodajství jsou závislé na postojích rodičů a v zásadě spíše

stereotypní. Převažuje představa, že zpravodajství není relevantní výpovědí o světě.“

- *„Děti všech sledovaných věkových kategorií mají poměrně jasnou představu o roli a komunikačním cíli reklamních sdělení, a to včetně základního povědomí o komunikačních strategiích používaných v reklamních sděleních. S přibývajícím věkem klesá deklaratorní zájem o reklamu a její odmítání se stává statusovou záležitostí.“*
- *„V rodinách existuje poměrně silná rodičovská kontrola užívání televize. Tato kontrola má jak omezující, tak doporučující rovinu. Omezení se týkají jak rozsahu užívání médií, tak konkrétních obsahů (mezi nimi převažuje restrikce násilných obsahů, obsahů vzbuzujících úzkost a erotických obsahů). Doporučení se týkají vzdělávacího potenciálu vybraných pořadů.“⁽¹⁵⁾*

2.5. Filmová gramotnost

Mimochodem, dnes existuje jakási filmová gramotnost, jak popisuje Ivana Svobodová z MVP (Metodika výchovné péče u dětí): „Právě získání filmové gramotnosti by mělo být cílem filmové výchovy, mohla by žáky naučit najít díla, která pro ně nejsou jen záplatou ve volném čase. Studenti by se měli naučit přemýšlet o kinematografii ve všech jejích kontextech. Měli by se naučit sami odpovídat na různé otázky. Proč vlastně vzniká status filmových hvězd? Co je to kultovní film? Proč chodit do artových kin? Podle čeho určím, který film je dobrý? Jak funguje zábavní průmysl? Součástí filmové výuky by měl být i rozbor filmové řeči, žáci by se měli naučit, jakými prostředky k nim filmové dílo promlouvá.“⁽¹⁶⁾ Existuje gramotnost i v jiných formách – jazyková, finanční, hudební, počítačová a další, avšak hledaný výraz „filmová gramotnost“ se na internetu příliš nevyskytuje. Nicméně se domnívám, že se filmová gramotnost v České republice v současnosti zařazuje do všeobecného přehledu.

Existuje mnoho odkazů, které se zabývají prozkoumáváním vztahu mezi filmem a gramotností, které nabízejí užitečné části. Zajímavá je součinnost mezi filmem a psaním. Existují vyprávějící struktury, sekvence a chronologie, popis a nastavení. Uplatňují se různým způsobem v provedení filmů ve spolupráci se psaním určitého filmu.⁽¹⁷⁾

Spisovatelé vybírají styl psaní tak, aby byl patřičný pro přípravu filmu. Filmaři mají různé techniky, které mají k dispozici. Do toho můžeme zařadit make up, scénografie, speciální efekty a další možnosti, které přímo souvisejí s realizací filmu.⁽¹⁷⁾

Množství sledovaných škol ukázalo, že cílené, promyšlené využití filmu a vizuální gramotnost pomáhají zvýšit úroveň čtení a psaní. Děti mají potom rozvinutější schopnost objasňovat daný význam, vyjádřit se a převést film do psané formy.⁽¹⁷⁾

Film Education v angličtině nabízí širokou škálu forem a metod pro práci s dětmi ve filmové výchově. Nalezneme filmové klipy, poznámky učitelů a řadu aktivit. Institut Film Education nabízí od roku 1985 osnovy na základě zkušeností. Pořádá školení a akce pro začínající i pokročilé učitele ve filmové výchově. Pomocí příznivců Film Education rozvíjí filmovou kulturu a filmovou výchovu. Příznivce i filmař Lord Attenborough uvádí: „Jsem zastáncem filmového vzdělání, protože vstupuje do bytí.

Vždy poskytuje životně důležité spojení mezi nejvýznamnějšími kreativními průmysly a mladými lidmi, kteří představují svou budoucnost.“⁽¹⁸⁾

Velmi zajímavým internetovým zdrojem informací o filmu je „Čtenářská gramotnost a Projektové vyučování“ v České republice. Ve zmíněném zdroji nalezneme spojitost s mediální výchovou. Najdeme rozsáhlé články o filmu, různé metody práce s dětmi ve filmové a audiovizuální oblasti, které jsou přínosné a inspirativní.⁽¹⁹⁾

2.6. Vliv filmu na společnost

Vliv filmu na společnost je hodně viditelný a zřejmý. Na základních školách se setkáváme s chováním dětí, který je očividně zapříčiněné filmem. Zájem dětí a dospělých o film je přirozený, film je jakýmsi zdrojem zábavy, ponaučení a učí nás životním hodnotám, je připomínkou něčeho, na co jsme právě zapomněli. Film nás může ovlivnit jak pozitivně, tak i negativně.

„Filmový příběh k nim promlouvá sugestivní řečí, předvádí jim romantické, dobrodružné i zábavné příběhy, zpodobuje hrdiny, kteří jsou mladému diváku blízcí, neboť se nepodrobují vnějšímu nátlaku, realizují své životní perspektivy a dokážou bojovat a vítězit i proti silnějšímu okolí. A ještě můžeme nacházet další důvody: mladý divák nemá dostatek životních zkušeností, ale film mu je dokáže bohatě zprostředkovat.“ pronesl Boris Jachnin vyjádření, které nelze lépe zformulovat.⁽²⁰⁾

Film uspokojuje rozumové i citové potřeby, přináší divákovi pocit radosti, smutku, nových poznání nepoznaného. Divák si vybírá vhodný film, který se ztotožňuje s jeho vnitřním světem a nechá se ovlivnit pohyblivými obrazy filmu.⁽²⁰⁾

Pro diváky je film jako silným zdrojem informací, ale i filmovým mýtem – vzhledem k profilu filmového díla. Pokud se jedná o nějakou informaci, je myšleno, že informace má být realistická, podle skutečných příběhů lidí, kteří zažili nějakou hrůznou událost bez smyšlených drobností a tvůrci filmu převádějí událost lidí do filmu. Filmový mýtus je souhrnný jev, který se uskutečňuje v průběhu vztahů mezi diváky a filmovými díly. V hlavě diváka se vytváří fantazie a vnitřní realita, která se nedá vůbec ztotožnit se skutečnou realitou.⁽²⁰⁾

V New Yorku na univerzitě zkoumali vědci z oddělení psychologie a centra pro neurologii ve spolupráci s výzkumníky z mnichovské univerzity i osobnostmi z oddělení filmových studií, zde kinematografie může nějakým způsobem ovlivňovat a kontrolovat funkce specifických struktur mozku. V žurnálu Projections studie zkoumala dopad režie, střihu i obsah filmu na mozek diváka. Nadále se zabývají zkoumáním lidské mysli. Hlavním bodem celého projektu jsou dvě specializovaná zařízení, která zachycují trojrozměrné funkční zobrazování aktivity mozku magnetickou rezonancí (fMRI) a analyzování inter-subjektivních korelací (ISC), tedy shodnosti v získaných

údajích. V klinické praxi je využit přístroj zobrazování aktivity mozku magnetickou rezonancí, který se dává dovnitř pacientova těla. Tímto způsobem zkoumají **třidimenzionální** obraz mozkové aktivity. V experimentu byl snímán mozek dobrovolníka, kterému je prezentována skupina různých **scén** z daného filmu. Druhý přístroj zjišťující analýzu poté srovnává údaje zaznamenané magnetickou **rezonancí**. **Z tohoto pokusu** vědci odvodili, že mozek velké skupiny diváků na dané filmy reaguje značně podobně. „*Filmy většinu svých diváků **provádějí** celkově podobnou sérií smyslových, emotivních a myšlenkových stavů. Tato schopnost se v ISC analýze jasně ukázala. Některé druhy filmů naopak mozek diváka ovlivňují jen velmi málo.*“ píší vědci ve zprávě. **Z** toho vyplývá, že aktivita mozku je odezvou na podání a obsah filmu, nikoli jeho pozorování. Ke stimulaci mozku dobrovolníka použili v experimentu tři půlhodinové snímky. **Byla to** část známého westernu **Hodní, zlí a oškliví** od Sergia Leoneho, poté jedna epizoda seriálu **Alfred Hitchcock představuje** a komediální **díl Curb Your Enthusiasm**. Před spuštěním tří **půlhodinových promítání** byli dobrovolníci **naladěni zhlédnutím záznamu** koncertu v **newyorském Washington Square Park**, bez střihu nebo pohybu kamery. Rozdílné aktivity mozku **probíhaly** v části **odpovědné za smyslové vnímání** a myšlení (zkráceně neokortex). Epizoda Hitchcocka u diváků vyvolala 65% aktivity neokortexu, který má vliv na jejich mysl. Leoneho **western 45%, komediální seriál 18% a koncert méně než 5%.** „*Výzkum poukazuje na to, že získat kontrolu nad divákovým mozkem vyžaduje především cílenou a pečlivou uměleckou konstrukci celého snímku, především skrze specifickou estetiku. Skutečnost, že se Hitchcockovi povedlo tak významně uchopit mysl diváků - navíc ve více oblastech než ostatní snímky - potvrzuje jeho známou tezi: tvorba pro něj prý byla exaktní prací s reakcemi publika,*“ opět píší vědci. Vědci učinili ve výzkumu krok k způsobu zkoumání **mozku, celý** projekt nazvali neurokinematikou (neurocinematics).⁽²¹⁾

„*Řada výzkumů prokázala vliv televizního vysílání na agresivitu dětí a mládeže. Ve výzkumu, sledujícím sociální deviace a normalitu, jehož jsem byl řešitelem, byla zjišťována korelace mezi deviací kvantifikovanou indexem sociální deviace a dalšími znaky, včetně znaků spojených s **médií**. Velmi silná statistická závislost se prokázala ve spojení s konkrétními pořady na Nově. Šlo o americké akční filmy a erotické – pornografické pořady.*“⁽²²⁾

Děti do patnácti let tráví volný čas sledováním televize. Statistiky, které byly zveřejněné koncem 20. století ukazují, že průměrně stráví dítě 25 hodin týdně před televizní obrazovkou, započítávaly se i časy strávené v kině, sledováním filmů přes DVD a počítače.

„Hrané filmy a zpravodajství často předvádějí násilí vytržené ze souvislosti, dětský divák si tak zvyká na každodenní obraz utrpení a stává se více lhostejným a méně solidárním. Agrese proti jiným lidem se přestává dítěte dotýkat.“ ⁽²³⁾

Jak poznáme, že je dítě negativně ovlivněné televizí?

- Komunikace je spíše jednosměrná, vyjadřování dítěte je na špatné úrovni, ovlivněné sledováním v delším časovém intervalu, než je zdravo
- Redukce schopnosti si samostatně nebo s dětmi hrát či navazovat běžné sociální vztahy.
- Z komunikace dítěte je patrný nezájem. Typickým klíčovým slovem je pro dítě „nuda“.
- Zhoršená schopnost koncentrace, netrpělivost, snížení vytrvalosti a pozornosti. Dokonce se zhoršuje i způsobilost ke vzdělávání.
- Dítě požaduje okamžité uspokojení svých potřeb a rychlé řešení problémů. Bývá neklidné, je hyperaktivní, žije v roli pasivního diváka – sledováním akčních scén ve filmu.
- Touží po tom, co vidí v reklamě (např. panenky, hračky, jídlo...). ⁽²³⁾

Věková skupina dětí kolem 3 – 4 let neumí rozlišit v televizních programech mezi skutečností a fiktivností, ani s podporou dospělých při výkladu jednotlivých scén v televizi. Postupem času děti začnou lépe vnímat rozpoznatelnost daných informací. Při sledování televize dítě nabývá dojmu, že násilí ve skutečném světě je běžným každodenním jevem, a zároveň sledování je čímsi působivým, vzrušujícím a okouzlujícím. Rodiče by měli věnovat dětem zvýšenou pozornost a měli by dohlížet, na co se jejich dítě dívá konkrétně a jak dlouho. ⁽²⁴⁾

2.7. Kdy začít s filmovou / audiovizuální výchovou?

2.7.1. Mateřská škola

Boris Jachnin **uvádí:** „Dnešní generace dětí v předškolním věku však se ještě dříve, než pronikne do světa psaných slov, slabik, písmen, setkává běžně s jazykem obrazů. Obrazový jazyk, šířený kiny – a především televizí – vypráví dítěti svou vlastní **gramatikou** mnohem dříve než literatura o okolním světě.“⁽²⁵⁾

Než se seznámí s filmovou tvorbou, dítěti je umožněno si spontánně zahrát nějakou vybranou postavu ze svého oblíbeného filmu. Formou dramatické výchovy v předškolním věku získávají **děti** herecké dovednosti dříve, než si **sáhnou** na kamerovou techniku. Dramatické hry jsou nezbytnou součástí pro filmovou tvorbu. Čím **dříve se začne** dítě věnovat dramatické technice, tím lépe se bude orientovat ve filmové výchově na základní škole a **vyšších vzdělávacích stupních**. Je pravdou, že děti začínají s kamerovou technikou **dříve než** na základní škole. **Již děti v předškolním věku mohou** rozvíjet svůj talent. Děti jsou schopné v předškolním věku vnímat filmové pohádky a **sdělit** svůj názor v krátké mluvené formě, **řící, zda se mu pohádka líbila či nikoliv**.

2.7.2. Základní škola

Doporučeno je, aby děti znaly částečně základy filmování a herectví. U dětí na základní škole je rozvíjena vlastní tvůrčí zkušenost, schopnost vnímat filmovou a audiovizuální tvorbu a uvědomit si hodnotu daného díla. Začínají se prohlubovat komunikační dovednosti, smyslové vnímání, fantazie a procítěnost i subjektivní **kritika** k danému filmovému a audiovizuálnímu dílu. Žáci se prostřednictvím filmových experimentů učí „filmovou řeč“. Očekává se, že žák bude znát (hlavně **na** druhém stupni základní školy) základní prvky filmového záběru (pohled kamery, obrazový obsah), užívání dramaturgického výrazového prostředku pohyblivého obrazu při tvorbě a experimentování, rozeznávání výrazných druhů filmové tvorby (dokument, animace, běžný filmový obraz...). **Bude schopen pochopit podstatu** výrazových prostředků, **analyzovat** použité techniky a principy ve vzorku svého zrealizovaného filmu a **bude znát** historii kinematografie.

Podle Výzkumného ústavu pedagogického v Praze je základní vzdělávání v oblasti filmové a audiovizuální výchovy formulováno takto:

- *Přiblížení fyziologické podstaty vnímání pohybujících se obrazů, jejich předpokladů a možností, klíčovou roli světla v audiovizi; propojení a vztahy s ostatními obory umění. Individuální pozorování a schopnost užívat v komunikaci audiovizuální – kinematografické sdělení; osvojení si specifického jazyka pro vyjadřování vlastních myšlenek a pocitů.*
- *Znalost základních prvků audiovizuálního výrazu a jejich tvořivého využití; vytváření záběrů a jejich užití v elementární montáži; tvorba drobného audiovizuálního tvaru jako hmatatelného výstupu praktické zkušenosti.*
- *Individuální tvůrčí zkušenost a poučenější a intenzivnější vnímání filmových/audiovizuálních děl, užívání technologií jako prostředku k realizaci záměru, nikoliv jako cíle. ⁽²⁶⁾*

2.7.3. Gymnázium

Na gymnáziích existuje doplňující vzdělávací obor Filmová a audiovizuální výchova v propojení s uměním a kulturou. Oproti výše uvedeným informacím ze základní školy studenti více prohlubují své dovednosti a mají otevřené dveře k tvůrčím kreativitám. Prohlubují s postupem věku kritické myšlení a může následovat změna názoru na dané filmové dílo. Na gymnáziích se zaměřuje pozornost především na vytvoření záměru a koncepce filmového a audiovizuálního díla (co a proč, jakými prostředky sdělit informace), na činnosti, které poskytují možnosti k rozvoji hlavně kritického myšlení, sebepoznání a sociální citlivosti. Dále zpracovávají dílo s očekávaným zřetelným výstupem. Žáci získávají tvůrčí zkušenosti a schopnost vytvoření vlastního úsudku, zda se tvůrčí činnost spolu se záměrem podařilo uskutečnit vlastními technickými, uměleckými, režijními a všeobecnými postupy. ⁽²⁷⁾Talentovaní žáci mají díky svým tvůrčím schopnostem možnost se nadále uplatnit i na filmových fakultách FAMU nebo vyšších odborných školách.

Autor článku RVP zmiňuje, že: „filmová a audiovizuální výchova na gymnáziu poskytuje žákům příležitost nejen lépe pochopit společný základ umění, jeho význam a nezastupitelnost v životě člověka a společnosti, ale také posílí schopnost vnímat

intenzivněji realitu a společenské procesy v ní probíhající. F/AV přispívá k rozvoji osobnosti žáka, vytvoření jeho hodnotového systému, etických postojů a aktivního vztahu ke společnosti.“ ⁽²⁷⁾

2.8. Vzdělávací oblast zakotvená v MŠMT

Krátká zpráva převzatá z VUP: „*Od září 2010 se na základních školách a gymnáziích začne vyučovat Filmová a audiovizuální výchova. Jde o nový doplňující, tedy nepovinný vzdělávací obor, který vyšel z dílny Výzkumného ústavu pedagogického v Praze.*“

„*Vnímání a hodnocení vizuálních produktů, stejně jako vlastní tvorba žáků tak probíhá bez jakékoli opory v cílech a vzdělávacím obsahu,*“ sděluje Markéta Pastorová z VÚP a dodává: „*Žáci vytvářejí nekvalitní produkci anebo nekriticky konzumují audiovizuální záznamy, bez schopnosti zařadit je do uměleckého kontextu, společenských a historických souvislostí.*“

Zapojením filmové a audiovizuální výchovy do systému všeobecného vzdělávání se zabýval zhruba v letech 2007 – 2009 v diskusi RVP, zapojili se jak odborníci, tak i pedagogové. Díky výměně názorů se **RVP** následně stal plnohodnotným dílem, **které** obsahuje cíle, obsah i způsoby možného začlenění filmové a audiovizuální výchovy do základního a gymnaziálního vzdělávání.

Jaký je dnes výsledek? V současnosti je zavedena filmová a audiovizuální výchova jen v některých školách, nebo nejspíše v mimoškolních aktivitách. **Na internetu** autor práce zjistil, že převládají školní filmové projekty na **gymnáziích a odborných** středních školách. Výsledky **nejsou moc** pozitivní, nenašel jsem na základních školách zmínku o tom, že by se již vyučoval předmět filmové (audiovizuální) výchovy. Můžeme **zde** opět nalézt mediální výchovu, která se zabývá fotografováním a natáčením zajímavých událostí.

„*Určitě by bylo příjemné si dirigovat, který předmět si zařadíme, které oblasti, ale bohužel základní školy už mají tolik práce povinné, že zařazovat tyto předměty jako zvláštní se mi zdá opravdu nereálné,*“ sdělila Vlková z Českého **rozhlasu**. „*Školy ale také nový předmět mohou zařadit do jiného předmětu. Nabízí se občanská nebo mediální výchova. Školáci by se v jeho rámci mohli učit stříhat krátké filmy, nebo natáčet videa. Jenže na to většina škol nemá vybavení,*“ dodala na závěr rozhovoru. Nelze **s touto** pasáží jinak, než souhlasit. Velkou roli hraje finanční situace. Šance na získání dotace je v současnosti **spíše mizivá**. To mohu posoudit z rozhovoru s jednou

koordinátorkou nejmenované školy, která nezískala dotaci pro filmovou a audiovizuální výchovu. Následující rozhovor proběhl krátce s ředitelem Domova dětí a mládeže v Šumperku, který má na starosti kroužky pro různé věkové skupiny dětí. Sdělil, že kroužek byl zrušen z důvodu nedostatku koncepce a plánu. Uvažoval by o obnovení kroužku jen tehdy, pokud by jeho struktura byla více zajímavá a přehledná, aby nedošlo k negativním dopadům.

Nadále se buduje výchovně vzdělávací plán, který by umožnil bez problémů vyučovat F/AV ve školství. Můžeme se jen dohadovat, zda se naděje pro filmovou a audiovizuální výchovu naplní.

2.9. Vzdělávání učitelů

První kurz filmové a audiovizuální výchovy proběhl v září roku 2011 v Hrachově u Příbrami. Formou kurzů se učitelé z různých typů škol připravují a uskutečňují vlastní didaktické projekty v praxi. ⁽²⁸⁾

Cílem kurzu filmové výchovy je připravit učitele jak na teoretickou, tak i praktickou práci s filmem ve výuce v rámci filmové výchovy, výtvarné výchovy nebo dokonce při vedení filmového klubu a dalších zájmových organizací, které souvisejí s filmem. ⁽²⁸⁾

„Učitel si během kurzu vyzkouší filmovou analýzu, i samotnou práci s kamerou, psaní scénáře, postprodukci filmu na počítači. Veškerá probíraná témata jsou zasazována do kontextu školy a práce s žáky a studenty tak, aby učitel dokázal získané zkušenosti aplikovat ve své vlastní výuce.“ Kurz byl sestaven zkušenostmi lektory, kteří se věnují pedagogické činnosti spojené s filmem a dětmi, studenty a dospělými jak ve školní, tak i v mimoškolní výuce. Absolventi tak získají kvalifikaci pro vyučování filmové a audiovizuální výchovy. ⁽²⁸⁾

2.10. Subjekty zabývající se realizací filmů v České republice

2.10.1. Aeroškola

Je to organizace, která spadá pod subjekt kina Aero. Provozuje aktivity a funguje zároveň jako jeden z nejstarších filmových klubů. Je určena pro ty, kdo se chtějí vzdělávat ve filmové sféře, a to ve věkových kategoriích od menších dětí až po dospělé. Nechybí tu vzdělávání pro budoucí učitele filmové výchovy. Kromě toho nabízejí programy pro školy a veřejnost. Mají na výběr škálu zajímavých aktivit, které jsou řazeny dle jednotlivých sekcí. Většinou se najdou skutečně programy, které jsou určené pro děti a mládež. Za tímto projektem stojí Linda Arbanová, která je koordinátorkou Aeroškoly, dále Hana Nálevková, Filip Kršiak, Mirek Velš a lektoři různých filmových sekcí.⁽²⁹⁾

2.10.2. StudioFilm

Jde o filmové studio, které se zabývá převážně přípravou budoucích studentů, jejichž cílem je studium na filmových fakultách, jako např. FAMU. Mezi kurzovými obory nalezneme filmovou režii, dokumentární tvorbu, filmový scénář, filmový střih a filmovou teorii. Webové stránky sdělují, že kurzy mají pozitivní ohlasy ze strany frekventantů. Kromě toho nabízejí kurzy pro veřejnost. Ve filmové dílně mohou spontánně tvořit, stříhat filmy nebo dokonce i hudbu. Nenašel jsem zmínku o tom, že by byla filmová a audiovizuální výchova zakotvena ve studiu.⁽³⁰⁾

2.10.3. FAMU

Filmová a televizní fakulta je jednou ze tří fakult Akademie múzických umění, existující vedle DAMU (divadelní fakulty) a HAMU (hudební fakulty). Studenti se v průběhu studia vzdělávají pro svoji profesní budoucnost ve spojení s filmem, televizí, různými elektronickými médií a dalšími sdělovacími prostředky.

FAMU byla založena v poválečném období, dne 28. listopadu 1946. V 50. až 60. letech se FAMU stala součástí centra české nové vlny, která svým způsobem znamenala velký přínos pro světovou kinematografii. V době normalizace byla FAMU ovlivněna liberalitou. FAMU je nyní zapojena do celoevropské sítě vysokých škol,

prostřednictvím boloňské dohody bylo zpřístupněno propojení studia, mezinárodní stáže a studijní pobyty. FAMU má řadu partnerských škol nacházejících se ve Spojených státech amerických (např. New York University, Emerson College...). Fakulta nabízí obory, jako jsou animovaná tvorba, audiovizuální studia, dokumentární tvorba, fotografie, kamera, produkce, režie, scenáristika a dramaturgie, střihová skladba, zvuková tvorba a cinema and digital media, neboli kino a digitální média (studium v angličtině).

FAMU sídlí v paláci Lažanských na Smetanově nábřeží 2, Praha 1. Dále má budovu studia FAMU, která je vybavena potřebnými filmovými a televizními technikami, střiznami, míchací halou a postprodukčním oddělením. K dispozici studenti mají jak klasickou filmovou techniku (filmové kamery 16mm a 35mm na filmový pás), tak i moderní digitální snímání (filmové kamery zaopatřené speciálními kartami s vysokou kapacitou velikostí) a postprodukční zařízení. Studenti fotografie mají studio katedry fotografie a ateliéry jak v hlavní budově FAMU, tak i v budově AMU na Malé Straně a v Berouně. Veškeré náklady na činnost studentů jsou hrazeny z rozpočtu školy (tedy ze státního rozpočtu). Je ovšem patrné, že v některých případech si realizaci studenti hradí ze studentských rozpočtů. Stát se studentem FAMU vyžaduje velké úsilí, uchazeč musí znát filmovou teorii, zpracovat filmovou esej a musí splnit další podmínky, které jsou potřebné pro přijetí na filmovou fakultu.⁽³¹⁾

2.10.4. Creative Hill College

„Střední škola filmová, multimediální a počítačových technologií vznikla na základech Vyšší odborné školy filmové Zlín. Filmová škola Zlín byla úspěšnou vzdělávací institucí, která nabízela tři vyšší odborné obory a jeden bakalářský. Za dvacet let působení v oblasti vzdělání vychovala přes 600 absolventů, z nichž většina našla uplatnění v oboru audiovize. Řada z nich dnes patří mezi významné tvůrce filmové a televizní tvorby.“⁽³²⁾

Škola nabízí obory, jako jsou Vývoj multimediálních aplikací, Multimedia/design a Mediální tvorba.⁽³²⁾

Právě pro budoucí tvůrce filmů je vhodná Mediální tvorba, zabývající se filmovou výrobou, produkcí, reportážní činností, televizí, audiovizuálním rozhlasem, reklamními

spoty, videoklipy, marketingem mediální tvorby a uměleckou fotografií (fotografie jsou otevřenou branou pro filmovou výchovu).⁽³²⁾

2.11. Filmová kultura v České republice

Filmová kultura je důležitá a měla by být součástí výchovy a vzdělávání. Ovšem je nutné podotknout, že děti a mládež navštěvují spíše hudební festivaly než filmové festivaly.

2.11.1. Filmové festivaly

Zde budou uvedeny vybrané filmové festivaly, které jsou zajímavé a inspirativní pro kreativní tvorbu filmu. Na festivalech se scházejí jak filmové hvězdy, tak i fanoušci, kteří mají otevřené dveře k návštěvě filmů, které nejsou běžně dostupné v českých kinech.

2.11.1.1. MFF Karlovy Vary

Mezinárodní filmový festival v Karlových Varech je největší kulturní událostí v České republice a současně i v celé střední a východní Evropě. Historie festivalu sahá do roku 1946, kdy se konal na československém území. V roce 1948 se pořádala soutěžní přehlídka filmů, oceněný filmový snímek pak získával cenu Křišťálový glóbus. V roce 1956 byl festival zařazen organizací FIAPF do kategorie A, festival se tak ocitl ve společnosti světových festivalů. ⁽³³⁾

Ve stejném roce byl také založen MFF v Moskvě, kde se mohl konat jednou za dva roky. Na konci šedesátých let přehlídka filmů proměnila v jakýsi přehled sloganů, hodnocení filmů bylo silně ovlivněné propagandou z padesátých let. Čas od času kvůli vlivu propagandy upadala návštěvnost účastníků. ⁽³³⁾

Uběhlo pár desítek let a po sametové revoluci v listopadu roku 1989 se karlovarský festival osvobodil od politických nátlaků. Na filmový festival zavítali bývalí emigranti, promítaly se trezorové filmy zakázané totalitním režimem a atmosféra se po mnoha letech výrazně zlepšila. Kolem roku 1992 se festival dostal do krize, která byla utlumena prostřednictvím finanční podpory ze strany ministerstva kultury, města Karlovy Vary, grandhotelu Pupp a nezávislých nadací. Na místo ředitele festivalu nastoupil Jiří Bartoška. Díky tomu se pořádá filmový festival každoročně. ⁽³³⁾

2.11.1.2. Letní filmová škola

Letní filmová škola (dále jen LFŠ) je každoroční přehlídkou filmů s více než čtyřicetiletou tradicí. Je pořádána Asociací Českých Filmových Klubů. Cílem je prohlubovat znalosti organizátorů, lektorů filmových klubů v mimoškolních aktivitách, i znalosti milovníků filmového umění a historie. S Mezinárodním filmovým festivalem v Karlových Varech patří společně k největším přehlídkám v České republice. Historie sahá až do roku 1964, kdy bylo uskutečněno první setkání představitelů filmových klubů. Sešlo se v té době pouze 50 filmových nadšenců. Roku 1974 tato akce získala oficiální název Letní filmová škola. Od roku 1993 byla Letní filmová škola otevřena všem zájemcům ve věkové kategorii od 15 let. ⁽³⁴⁾ Zájemci mají možnost získat akreditaci, která otvírá dveře budoucím filmařům, dále mají možnost si vyměňovat zkušenosti, navzájem si v něčem poradit, k tomu je Letní filmová škola určena. Mezi účastníky akce najdeme speciální hosty a filmové osobnosti, které se představují a přednáší své zkušenosti účastníkům. Pro účastníky je Letní filmová škola jakýmsi inspirativním zdrojem. ⁽³⁵⁾

Kromě toho mají lidé s tělesným postižením, kteří jsou odkázáni na vozík, možnost bezbariérového přístupu. Existují bezbariérové projekční sály na různých místech. Na akci se schází většinou dospělí a starší lidé. ⁽³⁵⁾

2.12. Filmová výchova z mého pohledu

Ve druhém ročníku se autor práce zabýval zkvalitněním výuky ve škole s využitím různých technologií, které jsou nyní dostupné v České republice. Úkolem bylo vypracovat seminární práci v informační výchově a didaktice informační výchovy pod vedením profesora Bořivoje Brdičky, který vyučuje na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Proces výuky je koncipován tak, aby mohli žáci zpracovat celý projekt od začátku do konce a přitom nedocházelo k odchýlení od celého plánu. Filmová výchova si klade za cíl zaměřit se na rozvoj charakteru jedince, znalostí, komunikace, víry, talentu a dalších důležitých hodnot, které jsou spojené s rozvojem žáka. Dalším cílem je získávání dovedností ve vzdělávacích oblastech, které jsou obsaženy v českém školství. Můžeme do toho zařadit dramatickou výchovu, výtvarnou výchovu, mediální výchovu, hudební výchovu a další předměty, které jsou dostupné v českém školství. Zapojení do školního filmového projektu je zcela nepovinné, vše záleží na domluvě s ředitelem školy.

2.12.1. Potřebné pomůcky pro zpracování filmu

Bez využití dostupných technologických i netechnologických pomůcek se vůbec neobejdeme, neučinili bychom ani první krok k realizaci celého školního filmového projektu.

Co potřebujeme?

- Dostatečně velkou místnost pro kreativní činnosti dětí
- Klíčovací plátno
- Projektor a bílé plátno, interaktivní tabuli
- Počítače, notebooky, připojení na internet
- Veškerý software a hardware pro filmovou a hudební produkci, mikrofon, reproduktory, hudební nástroje...
- Kameru nebo zrcadlovku, objektivy
- Příslušenství ke kameře/zrcadlovce (Rig, stativ, Follow Focus)

2.12.2. Vysvětlivky k pomůckám pro realizaci filmů a audiovize

Kamera - vstupní zařízení, které snímá pohyblivé obrázky v určitém počtu snímků za sekundu (dnes se využívají snímkové sekvence 25, 30, 50 snímků za sekundu - fps) Záleží na daném nastavení v digitálním zařízení. V současném světě převládají digitální přístroje. Některé filmové společnosti mají stále analogovou kameru na filmový pás. Dnes existují **další** inovace, jako jsou 3D kamery, nebo příslušenství 3D přídavků ke kamerám.

Projektor - výstupní zařízení, které promítá na neporušeném bílém plátnu. Přístroj můžeme vidět ve školách nebo firmách, které jsou vybavené novými technikami. V kině převládají speciální digitální projektory, které jsou vybavené FULL HD a 3D technologií.

Zrcadlovka (DSLR) - vstupní zařízení, které můžeme nejen fotit, ale i natáčet různé události, reportáže, filmy atd. V digitálním světě se bez přestání rozvíjejí technologie, které přinášejí kreativním a filmovým tvůrcům nové možnosti, **jako je např.** natáčení pomocí zrcadlovky. Podle libosti mohou vyměňovat objektivy (LENS). **Prací se zrcadlovkami začínali** budoucí filmaři, kteří se dostali na profesionální dráhu.

Mikrofon - vstupní zařízení, které snímá zvuky a rozhovory v **okolí. Můžeme** se setkat s externím mikrofonem v reportážích, pořadech, dokumentárním filmu. Ve filmech se používá speciální mikrofon s pomocným držákem, který nemůžeme vidět v záběru kamery.

Stativ - je příslušenství, kterému se říká **stojan. Jde o podstavec** se třemi nožkami **určený ke** stabilizování pohyblivého obrazu. Prostřednictvím stativu se vytváří profesionalita a omezuje viditelnost nestabilního obrazu **způsobená** rukou kameramana. Ke stativu existují **různá** speciální příslušenství, **která** budují profesionalitu pohyblivých obrazů.

Rig, Follow Focus, sluneční clona - **jedná se o další příslušenství ke kameře.** Speciální pomůcka **RIG** slouží k tomu, aby pohyblivý obraz filmu byl stabilizován za **pomoci** různých příslušenství, **která** se přidávají do kamery. Rig je opěrka pro kameru, můžeme **ji** opřít o hrudník, rameno nebo **o jiné části těla.** **Follow Focus** je pomůcka **pro** plynulé

manuální zaostřování daného objektu v záběru. **Sluneční clona** slouží k omezení výskytu přílišného světla a zmírňuje přepaly, které zasahují do objektivu kamery. Zároveň dojde ke zlepšení obrazu. Při použití sluneční clony se obraz ztmaví. Zmíněná tři příslušenství nejsou povinnou pomůckou pro žáky, ale hodí se pro usnadnění práce s kamerou.

Plátno - plátno je nejefektivnějším místem pro zobrazení konkrétního obrazu, který pochází z projektoru. Plátna existují v různých rozměrech, v kině najdeme obrovské stříbrné plátno, které zabírá jednu stěnu. Ve školách nebo ve firmách najdeme menší plátna, která se využívají pro prezentaci určitého díla.

Klíčovací plátno - speciální plátna neslouží k samotnému promítání, ale využívají se pro natáčení různých scén, které vyžadují plátna. Existují ve dvou barvách – zelená a modrá. Lze je popsat tak, že v popředí se pohybují postavy, zatímco v pozadí je klíčovací plátno na stěně. V počítači už stačí ve speciálním programu označit barvu z klíčovacího plátna a do ní vložit estetické pozadí (obloha, příroda...). Jako by postavy žily prostřednictvím klíčovacího plátna v jakémsi půvabném prostředí.

Interaktivní tabule - interaktivní tabule je velká komunikující plocha, která je propojena s počítačem a datovým projektorem. Případně se jedná o velkoplošnou obrazovku opatřenou dotykovou technologií. Projektor promítá obraz z počítače přímo na tabuli, která je připevněna na stěně či stojánku. Tabule se používá v různých odvětvích činností, například ve školní třídě, ve firemních místnostech, kongresu, ve studiích. Pro filmový projekt není zcela povinná, ale dá se tímto způsobem ulehčit práce s filmovým procesem (navrhování a stavba filmu, schémata...). Interaktivní tabule zahrnuje i software (např. na ukládání poznámek...).⁽³⁶⁾

2.12.3. Proces filmové výchovy v informační výchově

2.12.3.1. Plánování

Při dojednání s ředitelem školy a s koordinátorkou školy se domluví na postupu při zpracování vzdělávacího plánu na daný školní rok. Koordinátorka zažádá o finanční grant z určitého fondu pro vzdělávání dětí a mládeže, který podporuje vzdělávání a výchovu žáků na základní škole. Jakmile bude zpětná vazba úspěšná, veškerý běh filmové výchovy bude proveden podle konkrétního vzdělávacího plánu. Vážní zájemci o filmovou výchovu se přihlásí u učitele, který má na starosti školní filmový projekt. Jakmile bude počet zájemců dostatečný, může se oficiálně zahájit filmová výchova. Je proto nutné, aby se zapojily ostatní školní předměty (hudební výchova, výtvarná výchova...) do spolupráce na filmovém projektu.

Od začátku musí být výchova doprovázena motivací, spoluprací mezi dětmi a učitelem. První hodina by měla začít promítáním historie kinematografie nebo jednotlivými filmy, které mohou dětem přinést inspiraci pro vytvoření filmového díla.

V následujících hodinách budou děti uvažovat nad pojmenováním filmu, dějovou linií filmu a nad dalšími oblastmi, které vytvářejí prvky filmu prostřednictvím počítačů v počítačové učebně. Učitel přidělí žákům přístupové údaje na online program, který se nazývá Web Project Management, ten slouží k řízení celého projektu. Mohou si zapisovat poznámky jednotlivých žáků, náměty na film, vkládat inspirativní obrázky, vytvářet náskry strategie a podobně. Mohou využívat Web Project Management i z domova. Ten umožňuje mezi dětmi sdílení postřehů přes webové rozhraní. Žák napíše poznámku, na kterou může zareagovat jiný žák, který se na projektu také podílí. Žáci tímto způsobem urychlují běh školního filmového projektu. Alternativní pomůckou je i interaktivní tabule, žáci před tabulí přemýšlejí nad schématem filmu. Jejich poznámky se tak mohou ukládat do počítače nebo přímo na USB flash disk. Dále se učitel bude zabývat rozdělením dětí na filmové profese (kompars, textař, scénárista, režisér, kameraman, produkční, osvětlovač, hudební skladatel, zvukař, střihač, vizuální designér zabývajícími se filmovými triky...) dle schopnosti žáků, kteří mají v rolích nějaké určité zkušenosti. Pokud žák nemá v daném směru zkušenosti, je nutné jej před přípravou

seznámit se s činností (ovládat video střižnu, efekty, zvuk...) spojené s určitou filmovou funkcí.

2.12.3.2. Příprava

Příprava navazuje současně na předchozí proces plánování s využitím různých technologií. Jakmile mají **žáci** proces plánování **dokončen**, proběhne další schůze, která se bude týkat procesu přípravy. Děti obdržely v průběhu plánování své role.

Scénárista má za úkol vytvořit scénář, ať již **samostatně, nebo za pomoci** konkrétního žáka či vychovatele (**hlavního vedoucího** filmového projektu).

Jakmile je scénář zpracovaný, vybraný žák bude mít na starosti casting a kompars, žák vybírá **lidi pro danou úlohu podle požadavků určených filmovým projektem a podle osobních dispozic každého ze zúčastněných**. Následuje další část a to je herecké cvičení **pod vedením pedagoga dramatické** výchovy s bohatou zkušeností. Konkrétně si procvičí herectví vybraní herci podle filmového scénáře. Pedagog z oboru dramatické výchovy by měl **znát** rozdíl mezi divadelním a filmovým herectvím.

Pro realizaci filmu se děti s obdrženým scénářem vydají do míst zachycovat lokalizace filmu prostřednictvím fotoaparátu a analyzovat vhodnost dané lokalizace. Po dokončení tohoto úkolu je třeba projednávat s dětmi, zda můžeme realizovat ve vybraných lokalizacích.

Dále je potřeba, aby pro realizaci filmu **byl připraven a nainstalován** software pro filmovou a hudební produkci s rozsáhlou tvůrčí kompetencí. Ovšem není doporučený nepřiliš povedený integrovaný program Movie Maker od Microsoft Windows s omezenými možnostmi pro kreativitu. Poslední dobou se na **internetu vyskytují** online cloudové programy, **které umožňují** vytvářet video a hudbu prostřednictvím webového rozhraní.

2.12.3.3. Realizace

Proces realizace je propojen jak s plánováním, tak i s přípravou. Vhodný časový interval pro realizaci filmu jsou minimálně 4 měsíce. Děti využívají technologické prostředky v průběhu procesu realizace, jako je kamera, mikrofon ke kameře, zpracování hudby a zvuku do filmu a další **prostředky**, které jsou spojené s realizací **filmu**.

Střiháč obdrží od scénáristy scénář k zpracování filmu. Musí vědět, co má vystříhnout, co raději vynechat, v případě nejasností je doporučeno mít po boku střiháče jednu osobu, která s ním bude spolupracovat na sestavení kompletního filmu.

Hudební producent a skladatel hudby bude vhodně **zařazovat** hudbu do filmu podle **okolností a dle svého úsudku** (měl by se např. vcítit do nitra diváka, jak by si on **představoval** hudbu vhodnou pro daný film).

Žáci se budou snažit zpracovat film tak, jak je to v jejich silách. Prožijí tak činnost jako tvůrci z filmových společností. Rozhodně to nemusí **být profesionální**, ale na takové úrovni, která **žákům konkrétního stupně odpovídá**.

2.12.3.4. Promítání

Pokud mají proces realizace filmu za vodou, **žáci s vychovatelem projednávají termín** oficiálního promítání **určený nejen pro žáky, ale i pro učitele a rodinné zástupce**, aby se mohli pochlubit, jak vytvořili daný film. Nejvhodnější termín promítání filmu je dle mého **názoru** ke konci školního roku v červnu na nějaké školní akci pro veřejnost. Nebo se **lze** domluvit s ředitelem kina na promítání **vlastního** filmového díla.

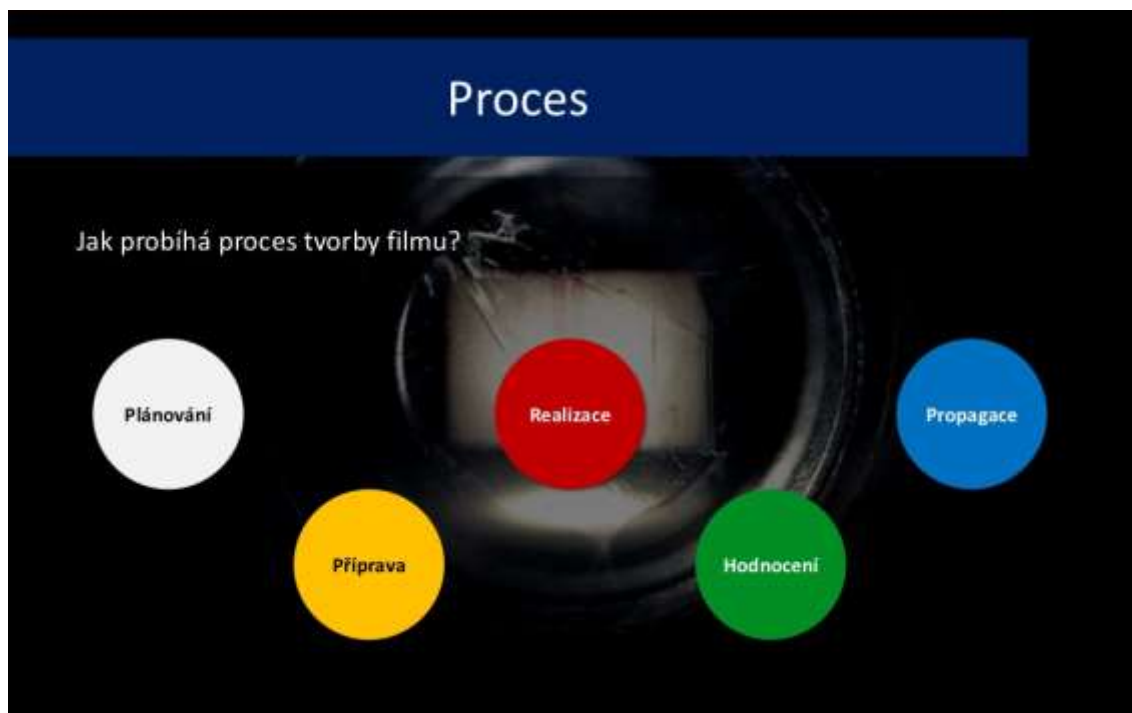
2.12.3.5. Hodnocení

Po zhlédnutí daného filmu **mohou diváci snímek ohodnotit** na internetové stránce školy, nebo **je možná dát film ke zhodnocení do některé z filmových databází** (například ČSFD, IMDB...). **Posuzovatelé mohou** vyjádřit názor jak kladný, tak i záporný. Žáci se musí učit přijmout **i ostrou** kritiku ze strany publika. Formou hodnocení ze strany publika žáci zlepšují svoji kreativitu. Žáci filmového projektu sdílí své zážitky **s jinými osobami**. Od vychovatele žáci obdrží diplomy za **svou kreativní činnost spojenou s filmem**.

2.12.3.6. Propagace

Po oficiálním promítání se bude projednávat distribuce daného filmu. Publikum si tak může koupit film **na různých nosičích** (DVD, Blue-Ray HD...). Svě dílo mohou nahrát dokonce i na internetovém video serveru Youtube.

Ovšem nemusí se držet postupu, který jsem výše uvedl. Následuje příklad strategie

Obrázek 1: Proces (<http://www.slideshare.net/Martyscz/film-vchova-10892643>)
filmové výchovy znázorněný na obrázku:

3. Praktická část

3.1. Cíl práce

Cílem této práce je v souvislosti s teoretickou částí, která se opírá o všeobecném pojetí filmové a audiovizuální výchovy, prokázat pozitivní dopad filmové a audiovizuální výchovy ve věkové skupině od 10 do 15 let. Jedná se v podstatě o nabytí nových zkušeností, dovedností a znalostí.

3.2. Popis práce

Vzhledem k naplnění cíle bylo nutno hlouběji prozkoumat současnou problematiku filmové a audiovizuální výchovy v teoretické části a poté prostudovat úroveň dovednosti u dětí. Přiměřeně k jejich věku a schopnostem byl následně vypracovaný program. Vzhledem ke kritické situaci jsem musel vypracovat i alternativní program pro případ selhání prvního programu. První program se týkal filmové výchovy. Program pro děti je navržen tak, aby si děti mohly spontánně vyzkoušet práci s kamerou, různými pohledy na obraz (celek, polo celek, detail, velký detail...), vytvoření zvukového komentáře k filmu a patřičné hudby k filmu.

3.3. Metody

Na základě profilu dětí jsem vymezil odpovědi na dané otázky:

Co? Filmovou / audiovizuální výchovu.

Kdo? Starší děti od 10 do 15 let.

Kolik? Tři účastníci (J.K. 15let,)

Kde? Mimoškolní prostředí.

Kdy? Ve vhodném čase, nejlépe po škole, kdy se uskutečňují mimoškolní aktivity.

Proč? Pomoci dětem posunout úroveň dovedností, znalostí a zkušeností o stupeň výše.

Jak? Metoda je zpracovaná tak, aby děti mohly spontánně zpracovat filmové audiovizuální dílo.

Nesmíme také zapomenout na strategii v případě kritické situace při práci s dětmi. Pokud plán selže, změníme plán, ale nikdy nesmíme měnit cíl, jinak by došlo k rozpadu filmového projektu.

Čím? Všemi dostupnými technickými prostředky, které jsou právě k dispozici. Do toho lze zařadit např. kameru, stativ, mikrofon, video produkční software, hudební software.

3.4. Klíčové kompetence

Kompetence k učení – Dítě pokládá otázky, hledá na ně vhodné a související odpovědi. Má přehled, co se právě děje v okolí. Prožívá nadšení z toho, co již zvládlo. Poučí se z chyb, které učinilo, a tím pádem se zdokonaluje ve filmové technice a vše kolem techniky.

Kompetence k řešení problémů – Před dítě je postavena překážka, má za úkol tento problém vyřešit. Stejně je to i ve filmové a audiovizuální výchově. Jedná se o zkoušení různých kamerových pohledů podle situace.

Kompetence komunikativní – Dítě sděluje svoje zážitky formou filmového obrazu, dítě stojí před kamerou a zkouší komunikativní dovednosti. ⁽³⁷⁾

3.5. Program

Program pro děti má být naplněn a prostředkem k dosažení cíle a lepších úrovní, hlavně po stránce komunikativní.

Jaký byl průběh programu? Ze začátku byla naděje, že se děti budou podílet na konkrétním filmu, zpracování scénáře, výběru a lokalizaci filmových míst pro natáčení. Ovšem nastala situace, že byla nedostatečná účast dětí z důvodu velkého množství zájmových kroužků, školních povinností a z důvodu nevhodně vybraného data pro realizaci filmu. Z tohoto důvodu jsem musel vytvořit program, který vyžaduje buď individuální, nebo menší skupinový přístup (menší počet účastníků). Úkolem bylo zpracovat dokumentární film o vybrané vesnici (Hrabenov). Bylo třeba vyhledat informace o dané vesnici, následovalo natáčení dokumentárního filmu, střihu a zvukový komentář k dané scéně, která právě probíhá. Před samotnou realizací byly děti mnou proškolené v zacházení s kamerou (různé úhly pohledu, nastavení časové závěrky,

clony, práce se stativem...). Byly poučené o průběhu dokumentárního filmu, hudbě patřící do filmu a o zvukovém komentáři. Počáteční realizace filmu vyžadovala individuální přístup (pouze jeden člověk), první realizace byla uskutečněna ve venkovním prostředí (má zprvu představit vesnici Hrabenov z horního pohledu). V následujícím konečném dni se sešla menší skupina dětí (3 děti, které se chtějí podílet na dokumentárním filmu), která stihla film natočit až dokonce. Vybraná žákyně poté následně sestříhala video a následně k tomu zpracovala zvukový komentář prostřednictvím mikrofonu (na notebooku).

Obrázek 2: Průběh natáčení

Obrázek 3: Střih videa

K realizaci filmu byly použity následující technické prostředky:

- Zrcadlovka Canon 600D s podporou natáčení videa ve FULL HD, objektiv 18-55mm (f 3.5) a 50mm (f 1.8)
- Stativ
- Integrovaný mikrofon z notebooku
- Baterie a náhradní baterie pro případ vybití fotoaparátu
- Velkokapacitní paměť 16GB
- Video produkční (Camtazia Studio 8) a hudební software (Audacity)
- Notebook

3.6. Výsledky a shrnutí

Pozitivní:

- Dvě děti (1 dívka - 15 let a 1 chlapec - 15 let) technicky dokázaly zvládnout kameru, až na drobné problémy při zacházení s kamerou. (U kamery se střídaly dvě děti.)
- Organizační schopnosti jednoho žáka při realizaci filmu (nasměroval dva účastníky, aby chodil po cestě do lesa). Druhá dívka je v dokumentárním filmu jen postavou (neumí zacházet s kamerou).
- Formou užitečných rad byly děti motivovány k realizaci dokumentárního filmu.
- Logické a analytické myšlení bylo využité v praxi („Musíme ty scénky spojit, aby to dávalo nějaký smysl a aby to nevypadalo tak blbě. Nějak to vymyslíme.“ účastnice natáčení 15 let).
- Střih videa je na dobré úrovni.

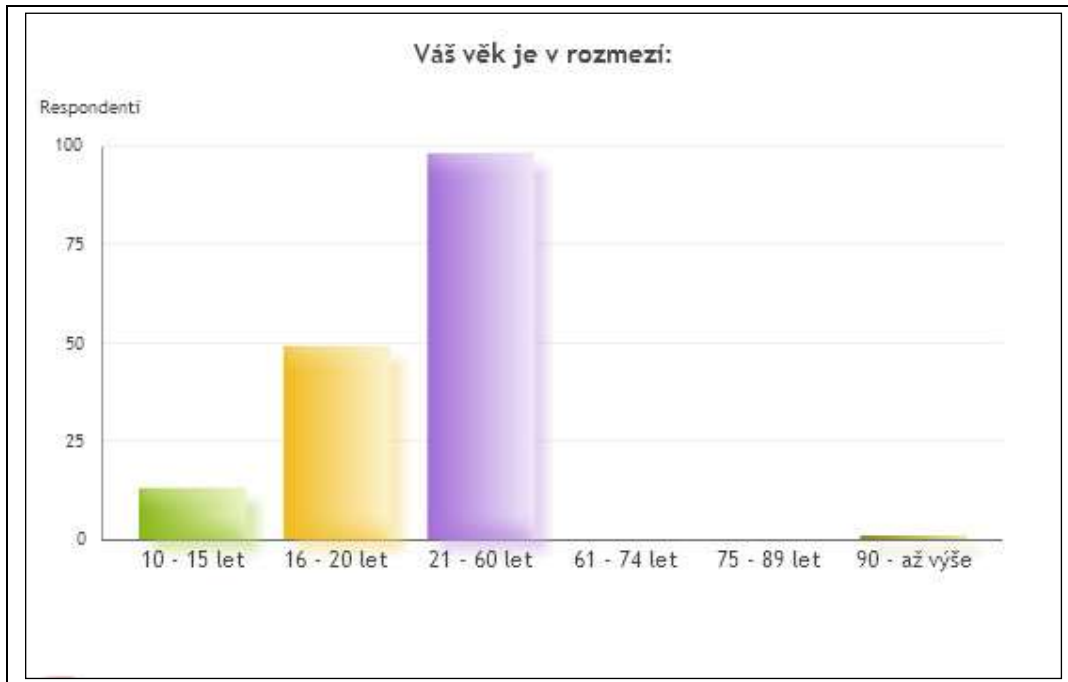
Negativní

- Selhání prvního programu (původně se měl uskutečnit filmový projekt podle scénáře).
- Občas nebyla patrná kamerová zdatnost.
- Chvillemi byla v průběhu programu demotivace.
- Program měl být v praxi rozsáhlejší (rozsáhlý dokumentární film o vesnici Hrabenov, diskuse s obyvateli, akce, kroužky...), vzhledem k nedostatečnému časovému intervalu nebylo více prostoru pro kreativní činnosti. Příkladem je kritická situace, která se týká neúčasti na filmovém projektu. Doporučuje se zavést mimoškolní kroužek ohledně filmové a audiovizuální výchovy (nejlépe od září do června).
- Tempo řeči zvukového komentáře je příliš rychlé a nesestříhané, účastnice předčítala informace z internetových stránek Wikipedie. ⁽³⁸⁾

3.7. Průzkum trhu

Definitivní počet respondentů je 161. Výsledky ukazují zájem a přehled o filmové a audiovizuální výchově.

Věkové rozmezí respondentů

Graf 1: Výsledky - věkové rozmezí

13 respondentů: 10 – 15 let

49 respondentů: 16 – 20 let

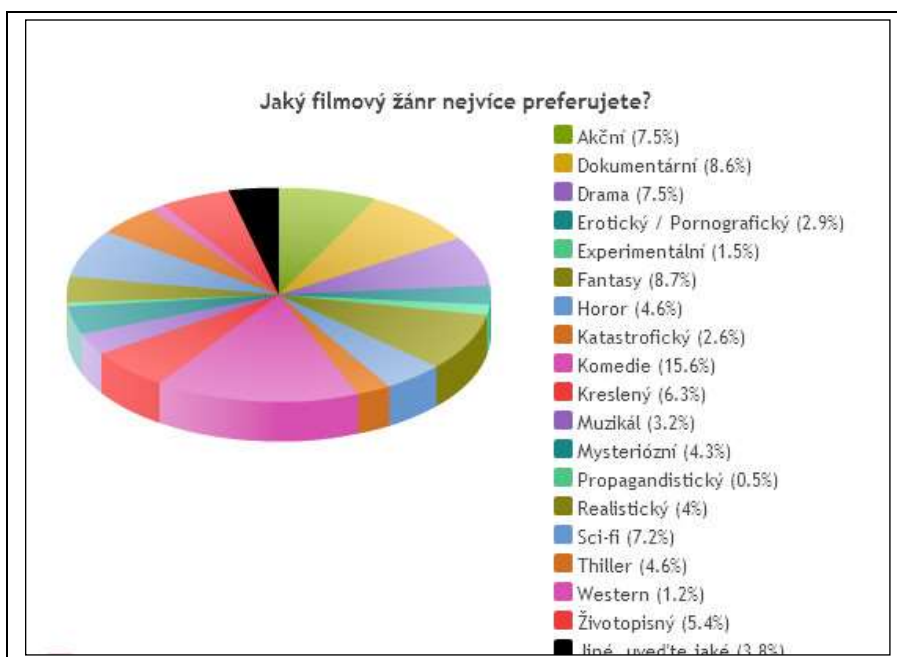
98 respondentů: 21 – 60 let

0 respondentů: 61 – 74 let

0 respondentů: 75 – 89 let

1 respondent: 90 až výše

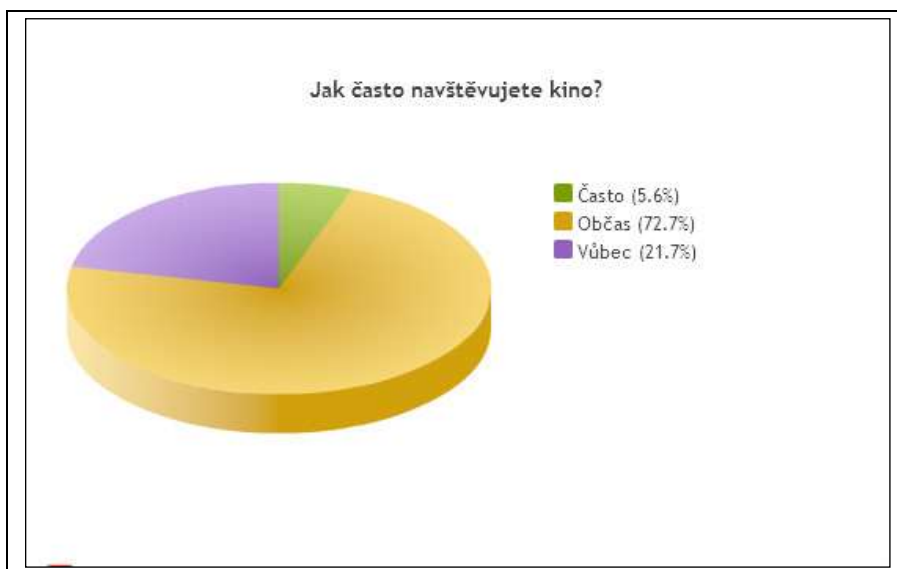
Jaký žánr respondenti nejvíce preferují?

Graf 2: Výsledky - filmové žánry

Nejvíce převládá komediální žánr, dále fantasy, dokumentární, drama a sci-fi.

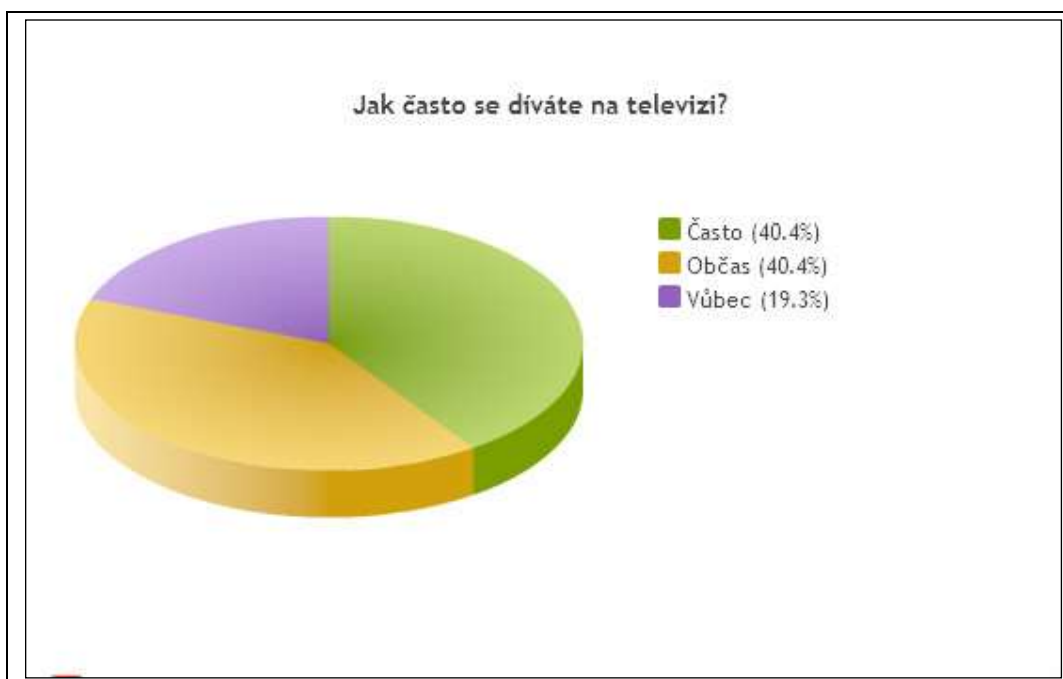
Jak často respondenti navštěvují kino?

Graf 3: Výsledky - návštěva kina

117 respondentů odpovědělo, že občas chodí do kina. Vůbec nechodí 35 respondentů. Často do kina chodí 9 respondentů. Respondenti navštěvují kino pouze s mírou, jak je uvedeno v grafu.

Jak často respondenti sledují televizi?

Graf 4: Výsledky - sledování televize

Často sleduje televizi 65 respondentů, občas 65 respondentů. Vůbec ji nesleduje 31 respondentů.

Zapojení do filmového projektu

Kdyby se uskutečnil filmový projekt (natáčení, různé role...),
zapojil/zapojila byste se rád/ráda?

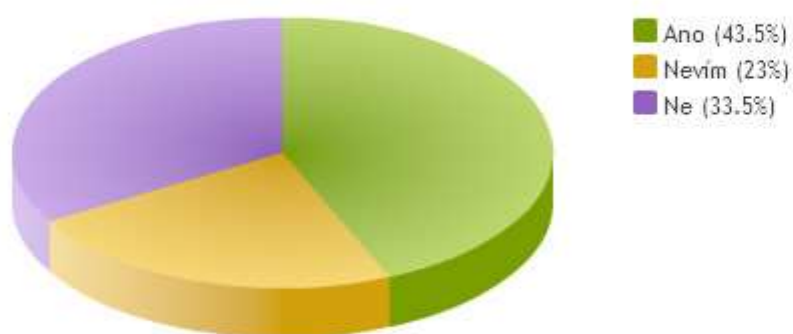

Graf 5: Výsledky - zapojení do filmového projektu

Zapojení do filmového projektu je otázkou. 72 respondentů by se zapojením do filmového projektu souhlasilo, 57 respondentů váhá. 32 respondentů by se filmového projektu neúčastnilo.

Byli by respondenti pro zavedení filmové a audiovizuální výchovy na základní škole?

Byli byste pro zavedení filmové výchovy a audiovizuální výchovy na základní škole?

Graf 6: Výsledky - zavedení filmové a audiovizuální výchovy ZŠ

Zájem o filmovou/audiovizuální výchovu na základní škole nebyl prokázán. Můžeme usuzovat, že výsledky by se v průběhu času mohly měnit.

Předmět filmová a audiovizuální výchova jako povinná či nepovinná?

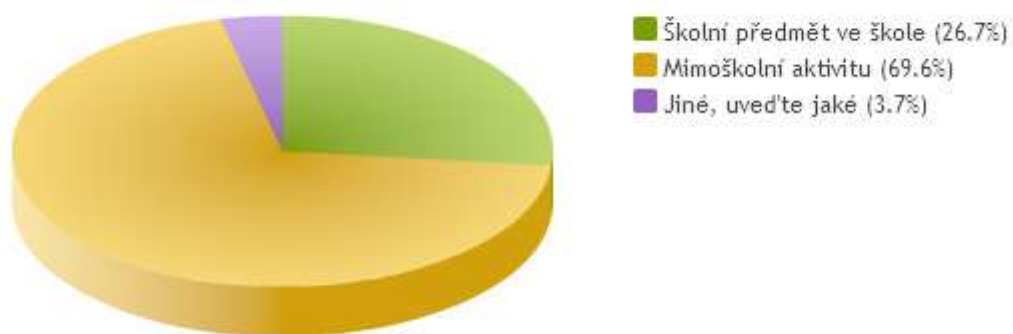

Graf 7: Výsledky - povinný/nepovinný předmět

Domněnka byla taková, že by mělo jít o předmět zcela nepovinný z důvodu zájmu a spontánní volnosti při tvorbě filmů. Značný počet respondentů (93,8 %) potvrdil, že by se mělo jednat o nepovinný předmět.

Zájem o filmovou a audiovizuální výchovu jako...

Chcete mít filmovou a audiovizuální výchovu jako:

Graf 8: Výsledky - školní předmět nebo mimoškolní aktivita

Vliv filmu na diváky

Ovlivnil Vás film něčím v průběhu života?

Graf 9: Výsledky - vliv filmu na diváky

Na tomto grafu je vidět, že film respondenty v něčem ovlivnil.

. Užívání nahrávacích zařízení k zaznamenávání videa

Graf 10: Výsledky - užívání nahrávacích zařízení

97 respondentů odpověděli, že užívají video nahrávací zařízení, zbytek jej nepoužívá (64 respondentů). Respondenti ve svých odpovědích nejčastěji uvedli tato zařízení: kamera, mobil a fotoaparát s podporou natáčení videí.

Závěrečná otázka v průzkumu (otázka zněla: **Co byste uvítali ve filmové a audiovizuální výchově?**) se týkala věcí, které by lidé uvítali **ve** filmové a audiovizuální výchově. Odpovědi byly **zajímavé a inspirující**. Ze 161 respondentů odpověděli jen **někteří**. Zde jsou vybrané odpovědi, **kteřé autor považuje za vhodné zmínit:**

- Lekce střihání, upravování filmů a věci s tím spojené.
- Uvedení do možností střihu a filmových efektů
- Dějiny kinematografie, včetně promítání některých starých filmů
- Práce s kamerou, se světlem...
- Volnost při filmové a audiovizuální výchově
- Filmové triky
- Možnost osobního **vyjádření, možná** s kritikou, ale aby účastník měl vždy svobodu dělat to, co uzná za vhodné s tím, že mu **nikdo** nebude říkat, že je to špatné nebo to má být jinak
- Porovnávat výhody a nevýhody audiovizuálního záznamu ve vztahu např. k prezentování dění kolem nás.
- Základy filmové teorie, které by bylo možné propojit s designem
- Debata nad jednotlivými filmovými a audiovizuálními díly
- Natáčení studentských filmů
- Dějiny filmu, kritiky filmů, všeobecný přehled o nejdůležitějších filmech, sledování filmů a následný rozbor

3.8. Volitelný předmět

Vzdělávací plán pro volitelný předmět **Filmová** a audiovizuální **výchova** byl inspirován odezvou respondentů, kteří přispívali užitečnými připomínkami.

Předmět **Filmová a audiovizuální výchova** (jiným názvem například **Filmová** tvorba, **Filmový** kroužek...) pro daný školní rok může být zavedena na základě zájmu žáků, zákonných zástupců, ředitele školy i pedagogických pracovníků.

Volitelný předmět si mohou vybrat žáci, kteří se učí na 2. stupni základní školy (od šesté do deváté třídy).

Vyučujícím bude plně kvalifikovaný pedagogický pracovník s akreditací pro filmové vyučování, **nebo** nekvalifikovaný člověk s dlouholetou zkušeností.

Časový rozsah výuky: 2 hodiny týdně. V případě exkurzí a akcí, které přispívají k rozvoji filmového umění, je potřeba **zkonzultovat s ředitelem** školy **jinou časovou dotaci**.

Popis předmětu: Filmová a audiovizuální výchova je z perspektivy obsahu vzdělávacího plánu rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Cíl předmětu:

- Seznámit žáky s filmovou teorií, dějinami kinematografie a rozdělení filmů dle žánrů.
- Přiblížit **žákům** podstatu filmového světa a umění.
- Seznámit je s filmovou **tvorbou jak** na úrovni amatérské, tak i profesionální.
- Seznámit se s typy filmových záběrů a akčními pohyby kamery dle složitosti dané **scény**.
- Zpracovávat audiovizuální díla, která mají v sobě výchovně vzdělávací hodnoty.
- Naučit žáky používat systém filmové výchovy (od plánování až po realizaci **filmu**).

- Propojenost s dalšími školními předměty na základní škole (výtvarná výchova, dramatická, hudební atd.).
- Naučit žáky využívat technické prostředky k realizaci filmu (software a hardware k video produkci a podobně).

Učební osnova:

- I.** Základní teorie filmu
- II.** Dějiny kinematografie
- III.** Rozdělení filmových žánrů
- Iç.** Rozbor a analýza filmu, jednotlivé složky filmu
- ç.** Tvorba filmu (režie, hudba, střih) a audiovizuálního díla (reportáže, dokumentární filmy...)
- çI.** Filmové triky (make-up, klíčovací plátna), filmové efekty
- çII.** Práce se světlem.
- çIII.** Psaní filmového scénáře (technický scénář, literární scénář)
- Iε.** Filmová kultura (exkurze do filmového studia, filmové festivaly pro děti, návštěva kina...)

Byl nastíněn pouze hrubý náčrt, vyučující se nemusí přesně držet učební osnovy. Stačí, aby žáci získaly znalosti a dovednosti. Vzhledem ke školním povinnostem žáků nesmí být plán zahrnut velkou zátěží. Učební osnova může být vhodná i pro mimoškolní aktivitu.

4. Závěr

Při psaní bakalářské práce bylo usilováno o úplné shrnutí vybraného tématu, včetně využití vlastních zkušeností při práci s dětmi. Dlouhodobě se vede nekončící spor ohledně předmětu Filmová a audiovizuální výchova a o její komplexní podstatě, jak bylo zmíněno již v diskusích autorů o vymezení dané výchovy. Pojem filmová audiovizuální výchova je ještě na začátku své cesty. Vývoj u dětí ovlivňuje dnešní úspěchanost a média.

Faktem je, že autor práce očekával realizaci filmového projektu (jen filmovou výchovu). Namísto toho byla realizace nahrazena audiovizuální tvorbou dokumentárního filmu. Jak autor práce uvedl, činnost dětí má být spontánní, bez ohledu na to, jakým způsobem byla provedena tvůrčí práce dětí s videem. V časovém průběhu se kreativní činnost dětí může zlepšit v budoucnosti. Poučit se z chyb a udělat věc ještě lépe, tímto způsobem začínali i proslavení filmaři. Z praktické části vyplývá, že se můžeme setkat s problémy při zpracování programu, z toho vyvodil autor práce, že časový rozsah programu má být minimálně 2 měsíce, nejlépe na začátku školního roku. Jinak v krátkém časovém intervalu nemá smysl, podle zkušenosti autora práce, se pouštět do filmové realizace. Je doporučeno, aby byl sestaven tým pedagogů, kteří se budou podílet na tomto oboru, a nedošlo k rozpadu celého plánu dané výchovy. Naděje na inovaci školního a mimoškolního vzdělávání je závislá jak na společenských, tak i ekonomických okolnostech.

5. Seznam použité literatury

1. **Urgošíková, Blažena.** Národní filmový **archiv**. *Počátky kinematografie*. [Online] 3. 12 2009. [Citace: 1. 6 2013.] <http://www.nfa.cz/res/data/007/001091.pdf>.
2. Warner Bros. *Warner Bros - Historie*. [Online] 2006. [Citace: 1. 6 2013.] <http://warnerbros.cz/o-nas>.
3. The Walt Disney Company. *Wikipedia*. [Online] [Citace: 1. 6 2013.] http://cs.wikipedia.org/wiki/The_Walt_Disney_Company.
4. Historie - Barrandov Studios. *Barrandov Studios*. [Online] [Citace: 1. 6 2013.] <http://www.barrandov.cz/clanek/historie/>.
5. Diskusní fórum. *Diskuse RVP*. [Online] 9. 10 2007. [Citace: 1. 6 2013.] <http://diskuze.rvp.cz/viewtopic.php?f=433&t=7715>.
6. **Jachnin, Boris.** *Filmová estetická výchova*. místo neznámé : Filmový ústav, 1968.
7. **Urbánková, Ludmila.** *Interpretace audiovizuálního díla*. Brno : Masarykova univerzita, 2012. str. 14, Dipolomová práce. http://is.muni.cz/th/261518/ff_m/Magisterska_prace.pdf.
8. **Arbanová, Linda.** ZÁPIS - Setkání k filmové výchově. *Ministerstvo kultury ČR*. [Online] [Citace: 1. 6 2013.] <http://www.mkcr.cz/assets/media-a-audiovize/vychova/ZAPIS---Setkani-k-filmove-vychove.pdf>.
9. Filmová/audiovizuální výchova - diskuse. *Diskuse RVP*. [Online] [Citace: 1. 6 2013.] <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/8691/FILMOVAAUDIOVIZUALNI-VYCHOVA---DISKUSE.html/>.
10. Zápis - Setkání k filmové výchově. *Ministerstvo kultury ČR*. [Online] 10. 2 2011. [Citace: 1. 6 2013.] <http://www.mkcr.cz/assets/media-a-audiovize/vychova/ZAPIS---Setkani-k-filmove-vychove.pdf>.
11. **Jachnin, Boris.** *Filmová estetická výchova*. místo neznámé : Filmový ústav , 1968. stránky 8-9.
12. Filmová výchova. *RVP*. [Online] 2007. [Citace: 1. 6 2013.] <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/1652/FILMOVA-VYCHOVA.html/>.

13. mediální gramotnost -. *ABZ.cz: slovník cizích slov*. [Online] [Citace: 1. 6 2013.]
<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/medialni-gramotnost>.
14. **Kopecký, Kamil**. Ebezpečí jako prostor pro realizaci mediální výchovy. *Komunikační výchova UPOL*. [Online] 3. 5 2011. [Citace: 1. 6 2013.]
<http://www.komunikacnivychova.upol.cz/index.php/teorieapraxe/medialnivychova/82-e-bezpei-jako-prostor-pro-realizaci-medialni-vychovy>.
15. **Fakulta sociálních věd UK Praha**. Stav mediální gramotnosti v ČR. *RRTV*. [Online] 11 2011. [Citace: 1. 6 2013.] <http://www.rrtv.cz/cz/static/prehledy/medialni-gramotnost/vysledky-studie-do-15.pdf>.
16. **Svobodová, Ivana**. FILMOVÁ VÝCHOVA NA ŠKOLÁCH. *Mediální výchova a mediální gramotnost*. [Online] 16. 9 2008. [Citace: 1. 6 2013.]
http://medialnivychova.fsv.cuni.cz/MVP-64-version1-Svobodava_Ivana_Filmova_vychova.doc.
17. **Film Education**. Film v primárním gramotnosti. *Film Education*. [Online] [Citace: 1. 6 2013.]
http://www.filmeducation.org/resources/primary/teaching_with_film/film_in_primary_literacy/links_between_literacy_and_film/.
18. —. Film Education. *Film Education*. [Online] [Citace: 1. 6 2013.]
<http://www.filmeducation.org/>.
19. Čtenářská gramotnost a projektové vyučování. *Čtenářská gramotnost a projektové vyučování*. [Online] [Citace: 1. 6 2013.] <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/>.
20. **Jachnin, Boris**. *Filmová estetická výchova*. místo neznámé : Filmový ústav, 1968. str. 6.
21. **Chum, Sebastian**. Newyorští neurologové zkoumali vliv filmu na mozkovou aktivitu. *Česká televize*. [Online] 6. 6 2008. [Citace: 1. 6 2013.]
<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/veda-a-technika/17819-newyorsti-neurologove-zkoumali-vliv-filmu-na-mozkovou-aktivitu/>.
22. **Sak, Petr**. *Proměny české mládeže*. Praha : Petrklíč, 2000.

23. Děti a TV. **Bílý kruh bezpečí**. [Online] 1. 6 2012. <http://www.bkb.cz/prevence/deti-a-tv/>.
24. Televizní děti. *KPPP - křesťanská pedagogicko psychologická poradna*. [Online] [Citace: 6. 6 2013.] <http://www.kppp.cz/co-vas-zajima/televizni-deti.html>.
25. **Jachnin, Boris**. *Filmová estetická výchova*. Praha : Filmový ústav, 1968. str. 10.
26. **Jeřábek, Jaroslav a Tupý, Jan**. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. *VUP Praha*. [Online] 1. 9 2010. [Citace: 6. 6 2013.] <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>.
27. **Výzkumný ústav pedagogický v Praze**. Filmová audiovizuální výchova pro gymnázia. *RVP*. [Online] 5. 11 2010. [Citace: 6. 6 2013.] <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/G/9953/FILMOVAAUDIOVIZUALNI-VYCHOVA-PRO-GYMNAZIA.html/>.
28. Kurz filmové výchovy pro učitele - Filmová výchova pro učitele (Linda Arbanová). *Digifolio RVP*. [Online] [Citace: 6. 6 2013.] <http://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=4313>.
29. Aeroškola. *Aeroškola ; Něco o mně*. [Online] [Citace: 6. 6 2013.] <http://www.aeroskola.cz/neco-o-me/> ; <http://www.aeroskola.cz/>.
30. Filmové kurzy Studio. *StudioFilm*. [Online] [Citace: 6. 6 2013.] <http://www.studiofilm.cz/>.
31. Wikipedia - Filmová a televizní fakulta Akademie múzických umění. *Wikipedia.org*. [Online] [Citace: 6. 6 2013.] http://cs.wikipedia.org/wiki/Filmov%C3%A1_a_tv%C3%A9zizn%C3%AD_fakulta_Akademie_m%C3%BAzick%C3%BDch_um%C4%9Bn%C3%AD.
32. Historie. *Creative Hill College*. [Online] [Citace: 6. 6 2013.] <http://www.creativehill.cz/historie>.
33. Mezinárodní filmový festival Karlovy Vary. *Wikipedia.org*. [Online] [Citace: 6. 6 2013.] http://cs.wikipedia.org/wiki/Mezin%C3%A1rodn%C3%AD_filmov%C3%BD_festival_Karlovy_Vary.

34. **Letní filmová škola.** Historie. *Letní filmová škola*. [Online] [Citace: 6. 6 2013.]
<http://www.lfs.cz/o-festivalu/historie/>.
35. —. Pro návštěvníky ; Než vyrazíte. *Letní filmová škola*. [Online] [Citace: 6. 6 2013.]
<http://www.lfs.cz/pro-navstevniky/nez-vyrazite/>.
36. Interaktivní tabule. *Wikipedia org*. [Online] [Citace: 6. 6 2013.]
http://cs.wikipedia.org/wiki/Interaktivn%C3%AD_tabule.
37. Klíčové kompetence. *Wikipedia org*. [Online] [Citace: 6. 6 2013.]
http://cs.wikipedia.org/wiki/Kl%C3%AD%C4%8Dov%C3%A9_kompetence.
38. **Ptáček, Josef.** Hrabenov. *Wikipedia org*. [Online] [Citace: 6. 6 2013.]
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Hrabenov>.

6. Přílohy

Obrázek 1: Proces (http://www.slideshare.net/Martyscz/film-vchova-10892643)	51
Obrázek 2: Průběh natáčení	54
Obrázek 3: Střih videa	54
Graf 1: Výsledky - věkové rozmezí	57
Graf 2: Výsledky - filmové žánry	58
Graf 3: Výsledky - návštěva kina	58
Graf 4: Výsledky - sledování televize.....	59
Graf 5: Výsledky - zapojení do filmového projektu	60
Graf 6: Výsledky - zavedení filmové a audiovizuální výchovy ZŠ.....	61
Graf 7: Výsledky - povinný/nepovinný předmět	62
Graf 8: Výsledky - školní předmět nebo mimoškolní aktivita.....	63
Graf 9: Výsledky - vliv filmu na diváky	63
Graf 10: Výsledky - užívání nahrávacích zařízení.....	64

7. Seznam zkratk

RVP – Rámcový vzdělávací program

F/AV – Filmová a audiovizuální výchova

FAMU – Filmová akademie múzických umění

ČSFD – Česko-slovenská filmová databáze

ZV – základní vzdělávání

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MVP – Metodický výchovný portál

ZŠ – základní škola

RRTV - Rady pro rozhlasové a televizní vysílání

CEMES - Centrum pro mediální studia

ČR – Česká republika

USA – United States of America

FSV – Fakulta sociálních věd

HD - High Density

LFŠ – Letní filmová škola

MFF- Mezinárodní filmový festival

FIAPF - Fédération Internationale des Associations de Producteurs de Films

AMU – Akademie múzických umění

HAMU – Hudební akademie múzických umění

DAMU – Divadelní akademie múzických umění

3D - 3-Dimension

fMRI - trojrozměrné funkční zobrazování aktivity mozku magnetickou rezonancí

ISC - analyzování inter-subjektivních korelací